

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Επιστημονική επιμέλεια: Δρ. ΜΑΡΙΑ ΓΚΑΣΟΥΚΑ

*Συνεργασία: Ευφροσύνη Δήμου, Μαρία Κουφιώτη
Δημήτρης Τσακμάκης και Ξανθίππη Φουλίδη*

ΑΘΗΝΑ 2008

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Συγχρηματοδότηση: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και Εθνικοί Πόροι

«Εγχειρίδιο Ασκήσεων και Εφαρμογών για την Προώθηση της Διάστασης του Φύλου στην Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση»

Επιστημονική επιμέλεια: **Δρ. Μαρία Γκασούκα**

Συνεργασία: Ευφροσύνη Δήμου, Μαρία Κουφιώτη, Ξανθίππη Φουλίδη και Δημήτρης Τσακμάκης

Αθήνα, Νοέμβριος 2008

**Γ΄ ΚΠΣ, ΕΠΕΑΕΚ II, Άξονας 4, Μέτρο 4.1, Ενέργεια 4.1.1
Κατηγορία Πράξης 4.1.1α:
«Ευαισθητοποίηση Εκπαιδευτικών και Παρεμβατικά Προγράμματα για την Προώθηση της Ισότητας των Φύλων»
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 80% (κατά ανώτατο όριο) από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 20% από εθνικούς πόρους**

**Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)
Έδρα: Μουσαίου 2, 105 55 Πλάκα, τηλ. 210 3259600, fax: 210 3259640
E-mail: kethi@kethi.gr
www.kethi.gr**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΣΥΝΤΟΜΟ ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ	10
ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	12
Άσκηση 1: Οι κοινωνικοί ρόλοι και η σημασία τους	13
Άσκηση 2: Φύλο και επάγγελμα	14
Άσκηση 3: Άνδρας – Γυναίκα – Άνθρωπος	16
Άσκηση 4: Επιλέγοντας σύντροφο	17
Άσκηση 5: Σύγχρονα πρότυπα εργασίας και οικογένειας	19
Άσκηση 6: Φύλο και ελεύθερος χρόνος	22
Άσκηση 7: Ο σεξισμός στη διαφήμιση	24
Άσκηση 8: Ανάλυση κινηματογραφικής ταινίας	25
Άσκηση 9: Τουριστικά επαγγέλματα και φύλο	27
Άσκηση 10: Στερεότυπα και εκπαιδευτικές/επαγγελματικές ευκαιρίες	29
Άσκηση 11: Φύλο και νέες τεχνολογίες	30
Άσκηση 12: Φύλο και management (I)	35
Άσκηση 13: Φύλο και management (II)	36
Άσκηση 14: Φύλο και management (III)	37
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ	38
Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της αγοράς εργασίας	39
Σπουδές στις δομές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης	44
Υπάρχουν «ανδρικά» και «γυναικεία» επαγγέλματα;	49
Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής	53
Η γυναικεία εργασία στα ΜΜΕ	57
«Γυάλινη οροφή»	63

Η επικοινωνία στο Management	68
Σεξουαλική παρενόχληση	73
Οικογενειακή ζωή: πατρότητα-μητρότητα	78
Το δίλημμα (1 & 2)	81
Εγώ ως γονιός	87
Οι προσδοκίες των γονιών	90
Σχέσεις	94
Οι άνδρες και οι γυναίκες στην κοινωνία	97

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο χώρος της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης παρουσιάζει αντικειμενικές δυσκολίες στην υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων γενικότερα και ειδικότερα προγραμμάτων ευαισθητοποίησης σε θέματα κοινωνικού φύλου. Το γεγονός αυτό συνδέεται με τον τρόπο δόμησης του χρόνου κατάρτισης, τη σύνθεση του εκπαιδευτικού δυναμικού, καθώς και με τις ειλημμένες επαγγελματικές αποφάσεις των σπουδαστών και των σπουδαστριών. Ωστόσο, η Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση αποτελεί το πλησιέστερο και άμεσα συνδεδεμένο με την αγορά εργασίας τμήμα της ελληνικής εκπαίδευσης.

Το **Εγχειρίδιο** αυτό εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Έργου: «**Ευαισθητοποίηση Εκπαιδευτικών και Παρεμβατικά Προγράμματα για την Προώθηση της Ισότητας των Φύλων**», το οποίο εντάχθηκε στο Μέτρο 4.1 (Κατηγορία Πράξης 4.1.1.α) του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ II) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Στόχος του εν λόγω Έργου, η υλοποίηση του οποίου ξεκίνησε από το 2002 και ολοκληρώθηκε το 2008, ήταν η προώθηση της Ισότητας των Φύλων στους μαθητές και τις μαθήτριες των σχολικών μονάδων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και τους σπουδαστές και τις σπουδάστριες των Δομών Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, με την εισαγωγή του σχετικού προβληματισμού στη σχολική διαδικασία και την υλοποίηση Παρεμβατικών Προγραμμάτων από τις σχολικές μονάδες.

Τελικός Δικαιούχος ήταν το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.) και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με την αρμόδια Διεύθυνση Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων (Δ.Σ.Ε.Π.Ε.Δ.) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Βασική επιδίωξη του παρόντος Εγχειριδίου αποτελεί τόσο η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτών και των εκπαιδευτριών σε θέματα φύλου, προκειμένου να εντοπίζουν και να κατανοούν τις ανισότητες που υπάρχουν στην αγορά εργασίας, όσο και η ευαισθητοποίηση των σπουδαστών/-τριών αναφορικά με την κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτισμική διάσταση της Ισότητας των Φύλων και της Ισότητας των Ευκαιριών.

Το Εγχειρίδιο αυτό αποτελεί ένα μεθοδολογικό εργαλείο για την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση, το οποίο περιλαμβάνει ασκήσεις με στόχο τη συνειδητοποίηση των κυρίαρχων αναπαραστάσεων και των στερεοτύπων των φύλων, όπως αυτά διαμορφώνονται στο πλαίσιο του οικογενειακού, κοινωνικού και σχολικού περιβάλλοντος,

ενώ παράλληλα προτείνει κάποια «εργαλεία» σκέψης που θίγουν την ανισότητα των φύλων, παρουσιάζουν όμως και μια ελπίδα για την υπέρβασή τους.

Για την εκπόνηση του εν λόγω Εγχειριδίου θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Δρ. κα Μαρία Γκασούκα, Διδάσκουσα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, όπως επίσης την Υπεύθυνη Έργου κα Καλλιόπη Βλαχογιάννη, καθώς και τη Γενική Συντονίστρια του Έργου Δρ. κα Μαρία Κατσαμάγκου, η συμβολή των οποίων ήταν καθοριστική.

Η Πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Θ.Ι.

Ελένη Αν. Ζενάκου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν εγχειρίδιο διαμορφώθηκε από την Επιστημονική Επιτροπή του Έργου «*Ευαισθητοποίηση Εκπαιδευτικών και Παρεμβατικά Προγράμματα για την Προώθηση της Ισότητας των Φύλων*», που υλοποιεί το Κ.Ε.Θ.Ι. σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και αφορά σε εκπαιδευτικούς, γυναίκες και άνδρες, που διδάσκουν στις Σχολές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (εκπαιδευτές/-τριες), ενώ μπορεί να αξιοποιηθεί και από τους/τις σπουδαστές/-τριες. Προορίζεται δε να συνδράμει την προσπάθεια ανάπτυξης επιμορφωτικών και όχι μόνο δράσεων, που συνδέονται με την Ισότητα των Φύλων και την Ισότητα των Ευκαιριών, σε έναν ευαίσθητο εκπαιδευτικό χώρο, ο οποίος βρίσκεται σε άμεση συνάφεια και σχέση με την αγορά εργασίας, αυτόν της επαγγελματικής κατάρτισης.

Το εγχειρίδιο -κατά τη σύνταξη του οποίου λήφθηκαν υπόψη οι σύγχρονες τεχνικές επιμόρφωσης ενηλίκων (Rowntree,1994 και Hartley,1994)- στοχεύει να καταστήσει ικανούς/-ές τους/τις χρήστες/-τριες του στην αυτο-αναγνώριση των έμφυλων προσωπικών τους προκαταλήψεων και στον αυτο-επαναπροσδιορισμό απόψεων, αντιλήψεων και στάσεων που συνδέονται με το φύλο και αφορούν στην προσωπική τους ζωή και στην εκπαιδευτική/διδακτική πρακτική τους.

Με άξονα την κριτική-ορθολογική τους σκέψη οι εκπαιδευτές/-τριες μέσω των συγκεκριμένων *Ασκήσεων* και *Εργαλείων* αναγνωρίζουν σχετικά προβλήματα, τα οριοθετούν, καταλήγουν σε διαφορετικά συμπεράσματα για συμπεριφορές, καταστάσεις και γεγονότα που οι κοινωνικές/έμφυλες προκαταλήψεις τους είτε στρεβλώνουν είτε τα καθιστούν αόρατα. Με τον τρόπο αυτό και χωρίς να παραβιάζουν το ισχύον Αναλυτικό Πρόγραμμα, -αξιοποιώντας και τις ευκαιρίες που τους προσφέρουν οι διάφορες θεματικές ενότητες που καλούνται να διδάξουν- είναι σε θέση να προτείνουν νέες, από την οπτική του φύλου αναγνώσεις και ερμηνείες των κοινωνικών, ιστορικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών φαινομένων και σχέσεων, όπως αυτές παρουσιάζονται στο περιεχόμενο σπουδών της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Α.Ε.Κ.)

Σύμφωνα με τον Κουλαϊδή (2007, 17), μια τέτοια πρακτική «*ανευρίσκει σχέσεις, επιλύει προβληματικές καταστάσεις και έχει και το πλεονέκτημα της θεώρησης εναλλακτικών τρόπων επίλυσης προβλημάτων που εκκινούν από διαφορετικές παραδοχές*». Ταυτόχρονα, οι εκπαιδευτές/-τριες λειτουργούν ως εμπυχωτές/-τριες νέων ανθρώπων, φορείς ενός βιωμένου εκδημοκρατισμού (Birou 1981, 129) και συνειδητής συμμετοχής μεταβολών στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι. Λειτουργούν, επίσης, *διαπαιδαγωγικά* προκειμένου οι σπουδαστές/-τριες να αποδεχθούν τα νέα δεδομένα και να ενταχθούν στη διαδικασία προσαρμογής στις καινούργιες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες της ισότητας ανάμεσα στα φύλα και της ισότητας ευκαιριών, αλλά και *μαθησιακά*

επιδιώκοντας οι νέες και οι νέοι να συμμετάσχουν σε αυτές ενεργά, αμφισβητώντας, παράλληλα, εποικοδομητικά την ισχύουσα έμφυλη ασυμμετρία και ιεραρχία.

Χαρακτηριστικό του συγκεκριμένου υλικού αποτελεί η επιλογή υποδειγμάτων που προκύπτουν από την καθημερινή ζωή και τη σπουδαστική πραγματικότητα και συντελούν στην κατανόηση, αποδοχή και εσωτερίκευση των σκοπών του Έργου και στη δημιουργική μεταφορά τους στην τάξη. Έτσι, υπερβαίνονται παραδοσιακοί/ευθύγραμμοι τρόποι μετάδοσης γνώσης και πληροφοριών και εξελίσσονται σε σύνθετες σχετικές επανατοποθετήσεις, με τη δημιουργική συμμετοχή των επιμορφούμενων και ευρισκόμενων σε διαδικασία ευαισθητοποίησης σπουδαστών/-τριών.

Με την επίλυση των *Ασκήσεων Ευαισθητοποίησης* και την αποτελεσματική χρήση των *Εργαλείων Διερεύνησης* -σε συνδυασμό πάντοτε και με τις υπόλοιπες δραστηριότητες επιμόρφωσης/αυτο-μόρφωσης που προβλέπονται από το Έργο- οι εκπαιδευτές/-τριες μπορούν, πλέον, να διεκπεραιώσουν με επιτυχία το ρόλο του/της «*κοινωνικού/-ής μεταρρυθμιστή/-τριας*» που τους έχει ανατεθεί. Με τον τρόπο αυτό, παρεμβαίνουν ουσιαστικά προς την κατεύθυνση της άρσης των έμφυλων στερεοτύπων των σπουδαστών/-τριών, την υποστήριξη και την προσφορά βοήθειας προς τους/τις μελλοντικούς/-ές (και άμεσα μάλιστα) αυτούς/-ές εργαζόμενους/-ες, ώστε να αντιληφθούν την κατά φύλο διαίρεση της εργασίας και τις επιπτώσεις της στις ζωές και τις καριέρες τους, αλλά και να τους υποδείξουν τρόπους αντίθεσης στη διαίρεση αυτή, αλλά και υπέρβασής της (Γκασούκα, 1998).

Τόσο οι *Ασκήσεις* όσο και τα *Εργαλεία* αποτελούν σημαντικό τμήμα του εκπαιδευτικού υλικού που σχεδιάστηκε και δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προαναφερόμενου Έργου που υλοποιείται με επιτυχία και στο χώρο της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης. Προσφέρουν δε την ευκαιρία στους σπουδαστές και τις σπουδάστριες να πληροφορούνται τα θέματα του φύλου και της έμφυλης τάξης πραγμάτων «πράττοντας», αναπτύσσοντας τη σημαντική για την ανάλογη ευαισθητοποίηση αλληλόδρασή τους με το εκπαιδευτικό υλικό (Κόκκος & Λιοναράκης κ.ά, 1998). Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιώντας το εκπαιδευτικό αυτό υλικό είναι σε θέση να: γνωρίσουν «πράττοντας» το έμφυλο εκείνο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό και πολιτικό πεδίο, που διέπει οριζόντια το σύνολο των ανθρώπινων αντιλήψεων, συμπεριφορών και σχέσεων τόσο στην ιδιωτική, όσο και στη δημόσια σφαίρα της ζωής. Να επανερμηνεύσουν απόψεις και πεποιθήσεις σε σχέση με το φύλο και να επανασημασιοδοτήσουν το λόγο που χρησιμοποιούν καθιστώντας ορατά και τα δύο γένη. Να κατανοήσουν τη σημασία του όλου εγχειρήματος. Να κάνουν τρόπο ζωής όσα μαθαίνουν.

Το παρόν εγχειρίδιο αποτελείται από *Ασκήσεις Ευαισθητοποίησης* που αφορούν στις ανθρώπινες σχέσεις, την προσωπική ζωή και τις εργασιακές επιλογές και επιλογές καριέρας. Τα δύο πρώτα είδη συμπεριλαμβάνονται, όπως είναι προφανές, και στο

αντίστοιχο εγχειρίδιο που αφορά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και έχει επιμεληθεί επιστημονικά η κ. Αλεξάνδρα Κορωναίου, μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Έργου. Το τελευταίο είδος αποτελείται από ασκήσεις που κατά τη διαμόρφωσή τους έλαβαν υπόψη το περιβάλλον της Α.Ε.Κ. Σχεδιάστηκαν από ομάδα εργασίας επιμορφωτριών του Κ.Ε.Θ.Ι. υπό την εποπτεία της Επιστημονικής Επιτροπής και αφορούν αποκλειστικά στις ανάγκες επιμορφωτών/-τριών και σπουδαστών/-τριών του ανωτέρω εκπαιδευτικού χώρου.

Επιπρόσθετα, το εγχειρίδιο περιλαμβάνει *Εργαλεία Διερεύνησης*, πολλά από τα οποία αποτελούν προσαρμογές στις ανάγκες της Α.Ε.Κ. και που σχεδιάστηκαν ήδη από την κ. Β. Δεληγιάννη, μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του Έργου, για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Κάποια εργαλεία δικά της και συνεργατριών της κρίθηκε απαραίτητο να παρατεθούν αυτούσια.

Η παρουσίαση ενός *σύντομου λεξικού όρων* που προηγείται των Ασκήσεων και των Εργαλείων κρίθηκε, επίσης, εντελώς απαραίτητη για την κατανόηση του περιεχομένου του εγχειριδίου και των νέων όρων που παρήγαγε η έμφυλη επιστήμη, καθώς και της εκ νέου σημασιοδότησης παλαιότερων όρων στην οποία προχώρησε κατά την ανάπτυξή της.

Στη σύνταξη του εγχειριδίου δραστηριοποιήθηκαν και συνέβαλαν πολλαπλά με τις γνώσεις, την εμπειρία και τις ιδέες τους οι φίλες επιμορφώτριες του Κ.Ε.Θ.Ι. Ευφροσύνη Δήμου, Μαρία Κουφιώτη, Ξανθίππη Φουλίδη, ενώ σημαντική υπήρξε η συμβολή του Δημήτρη Τσακμάκη, βοηθού της Επιστημονικής Επιτροπής. Τις/τον ευχαριστώ θερμά για τη συνεργασία. Το ίδιο θερμά ευχαριστώ και τα υπόλοιπα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής για τη συνδρομή και την υποστήριξή τους και ειδικότερα την κ. Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή για τη συνδρομή και την υποστήριξή της.

Δρ. Μαρία Γκασούκα

Μέλος Επιστημονικής Επιτροπής Έργου

Βιβλιογραφία

- Birou, A. (1981), *Vocabulaire Pratique Sciences Sociales*, Paris, Les Editions Ouvrières.
- Γκασούκα, Μ. (1998), *Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις του Φύλου. Ζητήματα Εξουσίας και Ιεραρχίας*, Αθήνα.
- Δελγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *Εφηβικές Ταυτότητες Φύλου: Διερευνώντας τον Παράγοντα Φύλο στο Σχολικό Πλαίσιο. Εγχειρίδιο με Ερευνητικά Εργαλεία για Εκπαιδευτικούς*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα.
- Hartley, J. (1994), *Designing Instructional Text*, 3rd ed., London, Kogan Page.
- Κορωναίου, Α. (2007), *Ασκήσεις Ευαισθητοποίησης Επιμορφούμενων Εκπαιδευτικών. Για μια Εκπαίδευση Ίσων Ευκαιριών για Όλους και Όλες...*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα.
- Κουλαϊδής, Β. (2007), *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής-Δημιουργικής Σκέψης*, Αθήνα, ΟΕΠΕΚ.
- Rowntree D. (1994), *Preparing Materials for Open Distance and Flexible Learning*, London, Kogan Page.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΛΕΞΙΚΟ ΟΡΩΝ

Για τη δημιουργία του σύντομου λεξικού όρων έχουν χρησιμοποιηθεί το Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών της Madeleine Grawitz (εκδ. Dalloz, Παρίσι 1986) και το Γλωσσάρι «100 λέξεις για την ισότητα» της Ευρωπαϊκής επιτροπής (εκδ. Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο 1998).

Αξιοπρέπεια στην εργασία: Το δικαίωμα του σεβασμού της ελευθερίας από σεξουαλικές ή άλλες παρενοχλήσεις στο χώρο εργασίας (Ψήφισμα 90/C 157/02 του Συμβουλίου της 29^{ης} Μαΐου 1990, ΕΕ C 157).

Αόρατοι Φραγμοί: Οι συμπεριφορές και οι υποβόσκουσες σε αυτές παραδοσιακές αντιλήψεις, κανόνες και αξίες που εμποδίζουν την ενδυνάμωση και την πλήρη συμμετοχή (των γυναικών) στην κοινωνία.

Γυάλινη οροφή: Το αόρατο φράγμα, το οποίο προκύπτει από ένα περίπλοκο σύνολο δομών σε οργανώσεις, όπου κυριαρχούν οι άνδρες και έχει ως αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η ανάθεση ανωτέρων θέσεων σε γυναίκες.

Διαφορά στις αμοιβές των δύο φύλων: Οι υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των αποδοχών των ανδρών και των γυναικών λόγω επαγγελματικού διαχωρισμού και άμεσης διάκρισης.

Διακρίσεις (από τον λατινικό όρο *discriminio*: διαχωρίζω): Διαχωρισμοί που γίνονται σε βάρος ατόμων ή ομάδων που ξεχωρίζουν για κάποια ιδιαίτερα γνωρίσματά τους και έχουν ως συνέπεια ανισότητες και αποκλεισμό. Ενισχύονται από τα έθιμα και την παράδοση ή ακόμα και από την ισχύουσα νομοθεσία (στέρξη δικαιώματος ψήφου, κληρονομικού δικαιώματος, κ.λπ.).

Επαγγελματικός διαχωρισμός: Η συγκέντρωση των ανδρών και των γυναικών σε διαφορετικές μορφές και σε διαφορετικούς τομείς δραστηριοτήτων και απασχόλησης, με τις γυναίκες να περιορίζονται σε στενότερο φάσμα επαγγελματών (οριζόντιος διαχωρισμός) από ό,τι οι άνδρες και σε χαμηλότερα κλιμάκια της ιεραρχίας(κάθετος διαχωρισμός).

Κάθετος επαγγελματικός διαχωρισμός: Η συγκέντρωση των γυναικών και των ανδρών σε ορισμένους βαθμούς της ιεραρχίας, επίπεδα ευθύνης ή θέσεις.

Προκαταλήψεις (από τους λατινικούς όρους, *judicium*: απόφαση-κρίση δικαστηρίου, και *prae*: από πριν): Απόψεις/πεποιθήσεις ενός ατόμου ή μιας ομάδας για κάποια άλλη ομάδα, οι οποίες έχουν λίγο-πολύ εδραιωθεί, χωρίς να έχει προηγηθεί εξακρίβωση ή κριτικός έλεγχος.

Κοινωνικές Αναπαραστάσεις: Κοινωνικές κατασκευές μιας καθημερινής εμπειρικής γνώσης, διαμορφωμένες με βάση αξίες και μεμονωμένες αντιλήψεις συγκεκριμένης

κοινωνικής ομάδας, απέναντι σε ποικίλα αντικείμενα και καταστάσεις (άτομα, γεγονότα, κοινωνικές κατηγορίες, κ.λπ.). Συνήθως εμφανίζουν ένα συμπαγή και συλλογικό χαρακτήρα, καθώς εκδηλώνονται κατά την κοινωνική αλληλεπίδραση.

Ρόλοι (Στην Ψυχολογία και την Κοινωνιολογία): Ο όρος εισάγεται στο χώρο της επιστήμης από τον Binet το 1898. Πρόκειται για αναλογία που προέρχεται από το Θέατρο. Στις κοινωνικές επιστήμες ο όρος εκφράζει ένα σύνολο συγκεκριμένων συμπεριφορών – κοινωνικά καθορισμένων– που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένη θέση. Τις συμπεριφορές αυτές αναμένουμε από το άτομο που έχει αναλάβει τον συγκεκριμένο ρόλο. Έτσι έχουμε το ρόλο του πατέρα, το ρόλο της μητέρας, το ρόλο του ηγέτη, κ.λπ.

Σεξουαλική παρενόχληση: Ανεπιθύμητη συμπεριφορά σεξουαλικού χαρακτήρα ή άλλη συμπεριφορά βασιζόμενη στο φύλο, η οποία θίγει την αξιοπρέπεια των γυναικών και των ανδρών (συμπεριλαμβανομένης της συμπεριφοράς των ανωτέρων και των συναδέλφων στην εργασία (Ψήφισμα 90/C 157/02 του συμβουλίου της 29/05/90, ΕΕ C 157).

Σεξισμός (ο όρος δεν αναφέρεται στο Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών της Madeleine Grawitz , αλλά αντλείται από το Universalis, 1994): Όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το σύνολο των θεσμών (κοινωνικών, πολιτικών, δικαστικών, συμβολικών) και των ατομικών ή συλλογικών συμπεριφορών που εκφράζουν, διαιωνίζουν και νομιμοποιούν την κυριαρχία των ανδρών σε βάρος των γυναικών.

Στερεότυπα: Πρόκειται για αυστηρούς και άκαμπτους όρους που χρησιμοποιούνται συστηματικά για να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά των μελών μιας κοινωνικής ομάδας. Αναφέρονται σε πεπαιθότητες για άτομα, ομάδες ή καταστάσεις, οι οποίες είναι κατά κάποιον τρόπο «προκατασκευασμένες» και προκύπτουν από απόλυτες, υπερβολικές ή υπεραπλουστευμένες κρίσεις και εκτιμήσεις.

(Βιολογικό) φύλο: Τα βιολογικά χαρακτηριστικά με βάση τα οποία διακρίνονται οι άνθρωποι σε άνδρες και γυναίκες.

(Κοινωνικό) φύλο: Έννοια, η οποία αναφέρεται στις κοινωνικές διαφορές, σε αντίθεση με τις βιολογικές διαφορές, μεταξύ γυναικών και ανδρών που έχουν διδαχθεί και ενδέχεται να μεταβληθούν με την πάροδο του χρόνου παρουσιάζοντας ευρύτερες διακυμάνσεις τόσο εντός όσο και μεταξύ των διαφόρων πολιτισμικών αντιλήψεων.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Άσκηση 1: «Οι κοινωνικοί ρόλοι και η σημασία τους»¹

Σκοπός

Η συνειδητοποίηση της πραγματικότητας και των μύθων για τα στερεότυπα των φύλων και τους τρόπους με τους οποίους επηρεάζουν τις επιλογές στην εκπαίδευση και την εργασία.

Στόχος

Να αποκτήσουμε πληροφορίες για τους μεταβαλλόμενους ρόλους των γυναικών και των ανδρών στην επαγγελματική και οικογενειακή ζωή.

Οδηγίες

1. Εξηγείστε το σκοπό και το στόχο της δραστηριότητας.
2. Χωρίστε τους/τις εκπαιδευτές/-τριες σε ομάδες των τεσσάρων ή πέντε ατόμων. Μοιράστε πέντε κάρτες σε κάθε μέλος της ομάδας. Ζητήστε από κάθε μέλος να γράψει στην κάρτα του τους ρόλους που παίζει (για παράδειγμα: δάσκαλος, γονέας, κ.τ.λ.) Στη συνέχεια, ζητήστε από κάθε μέλος να ιεραρχήσει τους ρόλους, ξεκινώντας από το λιγότερο σημαντικό και φτάνοντας στον πιο σημαντικό. Ζητήστε από κάθε μέλος της ομάδας να αποκαλύψει το λιγότερο σημαντικό ρόλο του και συζητήστε πώς ο ρόλος αυτός έχει επηρεάσει τυχόν αποφάσεις ή επιλογές του. Η συζήτηση συνεχίζεται έως ότου αποκαλύψουν τον πιο σημαντικό ρόλο τους. Τα μέλη εστιάζουν σε αυτόν το ρόλο και συζητούν γιατί είναι ο πιο σημαντικός.

¹ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *Ασκήσεις Ευαισθητοποίησης Επιμορφούμενων Εκπαιδευτικών. Για μια Εκπαίδευση Ίσων Ευκαιριών για Όλους και Όλες...*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα, σ. 38.

Άσκηση 2: «Φύλο και επαγγέλματα»²

Σκοπός

Να αποκωδικοποιήσουν οι εκπαιδευτές/-τριες τις σεξιστικές αναπαραστάσεις των φύλων στον καθημερινό Τύπο με βάση την προσφορά θέσεων εργασίας.

Προβληματική της άσκησης

Ο εργασιακός χώρος εξακολουθεί να αναπαράγει διακρίσεις με βάση το φύλο. Έτσι, μολονότι τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των γυναικών που εργάζονται σε ανδροκρατούμενα επαγγέλματα, οι γυναίκες εξακολουθούν να συγκεντρώνονται στις παραδοσιακά «γυναικείες» επαγγελματικές ειδικότητες.

Προτεινόμενο υλικό

- Άρθρα του καθημερινού Τύπου.

Υλοποίηση της άσκησης

Ζητάμε από τα μέλη της ομάδας να χωριστούν σε μικρές ομάδες των πέντε ατόμων. Μοιράζουμε στην κάθε ομάδα το φυλλάδιο με τις αγγελίες και τους ενθαρρύνουμε να εξετάσουν τις ομοιότητες και διαφορές που παρατηρούν, με βάση τους εξής άξονες:

- Φύλο & επαγγέλματα.
- Φύλο & απαιτούμενες σπουδές.
- Φύλο & απαιτούμενες δεξιότητες.
- Φύλο & οικονομικές αποδοχές.
- Φύλο & επαγγελματικές προοπτικές.
- Φύλο & θέσεις στην ιεραρχία.

Ερωτήματα για τη συζήτηση

1. Για ποιους λόγους κάποιες θέσεις εργασίας απευθύνονται κυρίως ή κατ' αποκλειστικότητα σε γυναίκες, ενώ κάποιες άλλες σε άνδρες;
2. Διαπιστώνετε διαφορές στις προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης που διαφαίνονται για τις «ανδρικές» και για τις «γυναικείες» θέσεις εργασίας;
3. Ποιες ιδιότητες περνούν με τρόπο «φυσικό» ως γυναικείες και ποιες ως ανδρικές;
4. Τα επαγγέλματα αυτά χαρακτηρίζονται, κατά τη γνώμη σας, ως «ανδρικά», «γυναικεία», «ουδέτερα» και γιατί;

² Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σσ. 26-27.

5. Σε ποιες από αυτές τις αγγελίες θεωρείτε ότι θα ανταποκριθούν γυναίκες και σε ποιες άνδρες;
6. Πιστεύετε ότι ένας άνδρας ασκεί με διαφορετικό τρόπο από μια γυναίκα καθένα από τα επαγγέλματα που αναφέρονται στις αγγελίες και γιατί;

Άσκηση 3: «Άνδρας – Γυναίκα – Άνθρωπος»³

Στόχος

Να αναγνωριστούν οι μύθοι και η πραγματικότητα για τις διαφορές των φύλων και οι τρόποι με τους οποίους αυτά επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές-επαγγελματικές ευκαιρίες και τους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων.

Σημείωση προς τον/την Υπεύθυνο/-η

Σύμφωνα με διάφορες έρευνες και μελέτες, οι περιγραφές του ώριμου ενήλικα *άνδρα* συμπίπτουν με τις περιγραφές του ώριμου ενήλικα *ανθρώπου*. Αντιθέτως, η ώριμη ενήλικη *γυναίκα* περιγράφεται ως πιο συναισθηματική και παράλογη, λιγότερο περιπτεειώδης, κ.τ.λ. Εξηγείστε ότι θα θέλατε να καταγράψουν πώς αντιλαμβάνονται τους ώριμους ενήλικες ανθρώπους. Μη δώσετε περαιτέρω εξηγήσεις και μη χρησιμοποιήσετε τις λέξεις «γυναίκες» και «άνδρες».

Υλοποίηση της άσκησης

Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας να σημειώσουν σε διαφορετικά φύλλα:

1. Τα χαρακτηριστικά που περιγράφουν τον ώριμο ενήλικα άνθρωπο.
2. Τα χαρακτηριστικά που περιγράφουν την ενήλικη ώριμη γυναίκα.
3. Τα χαρακτηριστικά που περιγράφουν τον ώριμο ενήλικα άνδρα.

Στη συνέχεια, κάνετε αντιπαραβολή των χαρακτηριστικών του κάθε φύλλου εργασίας (άνθρωπος, άνδρας, γυναίκα) δημιουργώντας τρεις στήλες (στον πίνακα ή σε ένα χαρτί) με τις επικεφαλίδες: «άνθρωπος», «γυναίκα», «άνδρας». Ζητήστε από τους/τις εκπαιδευτές/-τριες να διαβάσουν δυνατά τα χαρακτηριστικά της λίστας τους.

Ερωτήματα για τη συζήτηση

- ★ Είναι η έννοια «γυναίκα» και «άνθρωπος» ίδια ή διαφορετική; Η έννοια «άνδρας» και «άνθρωπος»; Η έννοια «γυναίκα» και «άνδρας»;
- ★ Πού οφείλονται οι παρατηρούμενες διαφορές και ομοιότητες και τι σημαίνουν;

³ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σσ. 45-46.

Άσκηση 4: «Επιλέγοντας σύντροφο»⁴

Η προτεινόμενη άσκηση διερευνά τον τρόπο με τον οποίο επιλέγουμε συντρόφους του άλλου φύλου για φιλικές ή ερωτικές σχέσεις. Οι επιλογές μας βασίζονται συχνά στα κυρίαρχα στερεότυπα για τον ιδανικό άνδρα ή την ιδανική γυναίκα.

Στόχος

Η άσκηση φιλοδοξεί να δημιουργήσει αισθήματα αλληλεγγύης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες, εξετάζοντας κριτικά τις διαφορές των φύλων και τα στερεότυπα που τις συνοδεύουν.

Οδηγίες

Οι συμμετέχοντες/-ουσες χωρίζονται σε ομάδες του ίδιου φύλου. Τους ζητάμε να φτιάξουν τρεις καταλόγους με:

1. Τα χαρακτηριστικά που αναζητούν στον/στην καλύτερο/-η φίλο/-η τους.
2. Τα χαρακτηριστικά που αναζητούν σε ένα σύντροφο για να βγουν ραντεβού.
3. Τα χαρακτηριστικά που αναζητούν στην επιλογή ενός/μιας μελλοντικού/-ής συζύγου.

Μετά τη συμπλήρωση των καταλόγων συζητάμε με όλη την ομάδα συγκρίνοντας τα συμπεράσματα.

Ερωτήματα για τη συζήτηση

- * Ποιες διαφορές επισημαίνουμε ανάμεσα στα δύο φύλα;
- * Πώς νιώθουν οι άνδρες για τα χαρακτηριστικά που οι γυναίκες υποστηρίζουν πως αναζητούν στο φίλο ή στο σύζυγό τους;
- * Πώς νιώθουν αντίστοιχα οι γυναίκες;
- * Υπάρχουν ομοιότητες ανάμεσα στις δύο κατηγορίες και ποιες;
- * Ποια σχέση έχουν τα χαρακτηριστικά που αναζητούν οι συμμετέχοντες/-ουσες στο άλλο φύλο με την πραγματικότητα και την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης προσωπικότητας;
- * Μπορεί ο/η καθένας/-μία μας να έχει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά;
- * Μπορούν οι προσδοκίες του άλλου φύλου να δημιουργήσουν προβλήματα; (π.χ. αδυναμία των ανδρών να εκφράσουν τρυφερά συναισθήματα και

⁴ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σσ. 53-54.

αδυναμία των γυναικών να εκφράσουν το θυμό ή την αποφασιστικότητά τους, κ.λπ.).

Άσκηση 5: «Σύγχρονα πρότυπα εργασίας και οικογένειας»⁵

Σκοπός

Η αναγνώριση των θετικών και αρνητικών επιδράσεων των κοινωνικών στερεοτύπων των φύλων στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες.

Στόχος

Η καταγραφή παραδοσιακών και σύγχρονων οικογενειακών προτύπων και η ανακάλυψη των τρόπων με τους οποίους επηρεάζουν τους κοινωνικούς ρόλους των φύλων.

Σημείωση για τον/την Υπεύθυνο/-η

Αρκετοί άνθρωποι εξακολουθούν να πιστεύουν ότι οι επαγγελματικές επιλογές τους δεν έχουν καμία σχέση με τις οικογενειακές/προσωπικές επιλογές τους. Στις μέρες μας, όμως, η κοινωνία αποδέχεται ολοένα και περισσότερο τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην εργασία και την οικογένεια τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες. Παρόλο που το παραδοσιακό πρότυπο της πυρηνικής οικογένειας (η μητέρα στο σπίτι και ο πατέρας στη δουλειά) επικράτησε για πολλά χρόνια και στην ελληνική κοινωνία, σήμερα ο συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής αποτελεί μια πραγματικότητα για την πλειονότητα των ανδρών και των γυναικών. Έτσι, η οικογενειακή δομή, στην οποία εργάζονται και οι δύο γονείς, τείνει να γίνει το κυρίαρχο πρότυπο. Μερικά από τα νέα πρότυπα οικογενειακής ζωής αναφέρονται παρακάτω.

Διεξαγωγή της άσκησης

Εξηγούμε το σκοπό και το στόχο της άσκησης και δίνουμε στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες τον παρακάτω πίνακα:

⁵ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σσ. 61-63.

ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
Παραδοσιακή πυρηνική οικογένεια	Δύο σύζυγοι με παιδιά, όπου η μητέρα δουλεύει στο σπίτι και ο πατέρας εκτός σπιτιού.
Εργαζόμενα ζευγάρια	Οι δύο σύζυγοι εργάζονται εκτός σπιτιού. Μπορεί να έχουν παιδιά, μπορεί και όχι. Η καριέρα του καθενός απαιτεί συχνά πολύ χρόνο και προετοιμασία.
Μονογονεϊκή οικογένεια	Ένα πρόσωπο (συνήθως η μητέρα) συνδυάζει την επαγγελματική δραστηριότητα με την ανατροφή των παιδιών και την ευθύνη του σπιτιού. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε προσωπική επιλογή, σε διαζύγιο ή σε χηρεία.
Το μοντέλο αντιστροφής των ρόλων	Ο σύζυγος μένει στο σπίτι και κάνει τις οικιακές εργασίες. Η σύζυγος εργάζεται εκτός σπιτιού.
Εναλλακτικά μοντέλα	Δύο ή περισσότερα άτομα δοκιμάζουν εναλλακτικά μοντέλα, όπως η συγκατοίκηση, η κοινοβιακή ζωή και οι εκτεταμένες οικογένειες, όπου αναπτύσσονται νέες μορφές διαπροσωπικών και οικονομικών σχέσεων.
Μοντέλο ανεργίας	Ο ένας από τους συζύγους ή και οι δύο βρίσκονται στην ανεργία επειδή δεν υπάρχουν θέσεις εργασίας.
Έγγαμοι χωρίς παιδιά	Εργαζόμενα ή μη εργαζόμενα ζευγάρια που δεν έχουν παιδιά.
Μεικτές οικογένειες	Δύο διαζευγμένοι γονείς παντρεύονται και ενώνουν τις οικογένειές τους. Προκύπτει έτσι μια νέα μορφή οικογένειας που περιλαμβάνει τους δύο συζύγους, τα παιδιά από τον προηγούμενο γάμο τους και ενδεχομένως τα δικά τους παιδιά.

Στη συνέχεια, ζητήστε από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να πουν εάν γνωρίζουν ανθρώπους που ζουν σύμφωνα με κάποιο από τα παραπάνω πρότυπα ή εάν οι ίδιοι/-ες ζουν σύμφωνα με κάποιο από τα παραπάνω μοντέλα. Προωθήστε τη συζήτηση με μεγάλη ευαισθησία για όσους/-ες ανήκουν σε ένα από τα μη παραδοσιακά οικογενειακά σχήματα.

Ερωτήματα για τη συζήτηση

1. Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα κάθε μοντέλου;
2. Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις επιλογές των ατόμων;
3. Τι είδους προβλήματα, αλλά και οφέλη μπορούν να προκύψουν από κάθε μοντέλο;
4. Τι ρόλο παίζει η φυλή, η κοινωνική τάξη, η ηλικία ή κάποια αναπηρία στο μοντέλο εργασίας/οικογένειας στο οποίο ανήκεις;

Άσκηση 6: «Φύλο και ελεύθερος χρόνος»⁶

Στόχοι

- * Να συνειδητοποιήσουμε ότι πολλές από τις επιλογές μας υπαγορεύονται από τα κυρίαρχα παραδοσιακά πρότυπα.
- * Να καταλάβουμε πώς κατασκευάζονται οι γυναικείοι και ανδρικοί ρόλοι ανάλογα με τις κυρίαρχες αξίες.
- * Να επιχειρήσουμε την τροποποίηση αντιλήψεων και στάσεων.

Προβληματική της άσκησης

Οι δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου (αθλητισμός, αναψυχή, κοινωνικότητα, κ.ά.) προσδιορίζονται εν μέρει από τους παραδοσιακούς κοινωνικούς ρόλους των φύλων. Η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου, η επιλογή δραστηριοτήτων και χώρων διάθεσης του χρόνου δεν είναι πράγματα ταυτόσημα για τα δύο φύλα. Υπάρχουν πράγματι γυναικείες και αντρικές δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου; Υπάρχουν διακριτές αθλητικές δραστηριότητες ανάλογα με το φύλο; Άνδρες και γυναίκες έχουν ισότιμη πρόσβαση στους χώρους αναψυχής; Πού οφείλονται και πώς διατηρούνται οι διακρίσεις; Γιατί δεν επιλέγουμε δραστηριότητες και χώρους ανάλογα με την προσωπική μας επιθυμία και αισθητική, ανεξάρτητα από το φύλο, στο οποίο ανήκουμε;

Οδηγίες

- Σε πρώτη φάση, κάθε μέλος της ομάδας σημειώνει σε ένα χαρτί πέντε δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου.
- Σε δεύτερη φάση, και με τη βοήθεια των επιμορφωτών/-τριών τα μέλη της ομάδας ταξινομούν τις δραστηριότητες που έχουν καταγράψει στον παρακάτω πίνακα:

⁶ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σσ. 67-68.

Ταξινόμηση δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου		
Δραστηριότητες ανδρών	Δραστηριότητες γυναικών	Δραστηριότητες κοινές στα δύο φύλα

Ερωτήματα για τη συζήτηση

- Ποιες είναι οι συνήθεις προτιμήσεις ανδρών και γυναικών;
- Πού οφείλονται οι παρατηρούμενες διαφορές;
- Υπάρχουν δραστηριότητες που επιλέγονται αυθόρμητα και άλλες που επιβάλλονται από την οικογένεια, την εργασία, το κοινωνικό περιβάλλον;

Άσκηση 7: «Ο σεξισμός στη διαφήμιση»⁷

Στην άσκηση αυτή επιλέγουμε μια σειρά από έντυπες ή τηλεοπτικές διαφημίσεις και αναζητούμε τα σεξιστικά στερεότυπα.

Ερωτήματα για τη συζήτηση

- Το άτομο που πρωταγωνιστεί στη συγκεκριμένη διαφήμιση, παρουσιάζεται ως αντικείμενο κτήσης, κατάκτησης, κυριαρχίας, χρήσης ή ελέγχου;
- Η δράση και οι κοινωνικοί ρόλοι, όπως παρουσιάζονται, αντιπροσωπεύουν μόνο το ένα φύλο;
- Οι συμπεριφορές υποτιμούνται ή υπερεκτιμούνται ανάλογα με το φύλο του προσώπου που προβάλλεται;
- Ποια είναι τα κυρίαρχα στερεότυπα; Υπάρχουν άλλα και ποια;

Πιθανές προεκτάσεις

Την άσκηση αυτή θα μπορούσε να ακολουθήσει μια συλλογική εργασία των μελών της ομάδας με στόχο την τροποποίηση των σεξιστικών στερεοτύπων στις διαφημίσεις.

⁷ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σ. 77.

Άσκηση 8: «Ανάλυση κινηματογραφικής ταινίας»⁸

Σκοπός

Αντικειμενικός σκοπός της άσκησης είναι να αναγνωρίσουν οι εκπαιδευτές/-τριες τα στερεότυπα των φύλων, που προβάλλονται συνήθως από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, τόσο ως προς την εξωτερική εμφάνιση ανδρών και γυναικών όσο και ως προς την προσωπικότητα.

Οδηγίες

Επιλέγουμε μια σεκάνς σύντομης διάρκειας από μια κινηματογραφική ταινία και την καταγράφουμε σε βίντεο.

Πριν από την προβολή της ταινίας εξηγούμε το σκοπό της άσκησης. Κατά τη διάρκεια της προβολής προσέχουμε τις αντιδράσεις των θεατών. Μετά την προβολή ζητάμε από τα μέλη της ομάδας να σημειώσουν στον πίνακα που ακολουθεί:

- Τα εξωτερικά (φυσικά) χαρακτηριστικά των φύλων που προβάλλονται περισσότερο (π.χ. δύναμη, λεπτότητα, ζωντάνια, κ.ά.).
- Τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά (π.χ. ευαισθησία, λογική, συναισθήματα, εξάρτηση ή ανεξαρτησία, κ.ά.).

		Φυσικά στερεότυπα		Ψυχολογικά στερεότυπα		Σύνολο
		Ποιοτικά	Ποσοτικά	Ποιοτικά	Ποσοτικά	
Εικόνες	Άνδρες					
	Γυναίκες					
Κείμενο	Άνδρες					

⁸ Βλ. Κορωναίου, Α. (2007), *ό.π.*, σσ. 78-79.

	Γυναίκες					
--	-----------------	--	--	--	--	--

Μετά τη συμπλήρωση του πίνακα ακολουθεί συζήτηση για τα στερεότυπα των φύλων που προβάλλονται από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Άσκηση 9: «Τουριστικά επαγγέλματα και φύλο»

Στόχος

Να γίνει αντιληπτό αν το κοινωνικό περιβάλλον αποδέχεται και ενισχύει την παρουσία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις στον τομέα των τουριστικών επαγγελμάτων. Επιδίωξή μας είναι να αποδείξουμε ότι οι γυναίκες μπορούν να είναι εξίσου αποδοτικές και επιτυχημένες με τους άνδρες και σε αυτόν τον τομέα.

Οδηγίες

- Εξηγήστε τον αντικειμενικό σκοπό και το στόχο της άσκησης.
- Χωρίστε τους/τις εκπαιδευτές/-τριες σε μικρές ομάδες. Κάθε ομάδα αναζητά θετικά παραδείγματα σχετικά με την παρουσία γυναικών σε διευθυντικές θέσεις στον τομέα των τουριστικών επαγγελμάτων.
- Στη συνέχεια οι υποομάδες συμπληρώνουν τον παρακάτω πίνακα:

Ποιος/-α θεωρείτε ότι είναι περισσότερο κατάλληλος/-η για τα παρακάτω επαγγέλματα;

(Συμπληρώστε το ένα ή και τα δύο τετράγωνα)

Επαγγέλματα	Άνδρας	Γυναίκα
Υπεύθυνος/-η Υποδοχής (reception)		
Chef		
Υπεύθυνος/-η Λογιστηρίου		
Καθαριστής/-τρια		
Υπεύθυνος/-η ορόφου		
Σερβιτόρος/-α		
Maitre		
Υπεύθυνος/-η τμήματος εξυπηρέτησης πελατών		
Μάγειρας- Μαγείρισσα		
Διευθυντής/-τρια Ξενοδοχείου		

Τα μέλη των ομάδων συζητούν συγκρίνοντας τις απόψεις τους. Συζητάμε το παρακάτω κείμενο με την ομάδα:

Η Όλγα έχει ολοκληρώσει σπουδές Τουριστικών Επαγγελματιών και διαθέτει ήδη σημαντική προϋπηρεσία σε θέσεις Υποδοχής Πελατών σε Ξενοδοχεία της Χαλκιδικής. Είναι παντρεμένη, έχει μια κόρη και θα ήθελαν με τον άνδρα της και ένα δεύτερο παιδί. Είναι ήδη έξι μήνες άνεργη και επιτέλους της προτείνεται μια αξιόλογη θέση σε ξενοδοχείο της ευρύτερης περιοχής. Βρίσκεται σε αδιέξοδο, καθώς ενώ έχει διαπιστώσει ότι βρίσκεται σε κατάσταση εγκυμοσύνης, έχει υπογράψει μετά από πιέσεις του πιθανού νέου εργοδότη βεβαίωση ότι δεν πρόκειται να αποκτήσει δεύτερο παιδί για την προσεχή διετία τουλάχιστον.

Ερωτήματα για συζήτηση

- Τι θα αποφασίζατε στη θέση της Όλγας;
- Τι θα αποφασίζατε στη θέση του συζύγου της;
- Τι θα συμβουλεύατε την Όλγα;

Άσκηση 10: «Σtereότυπα και εκπαιδευτικές/επαγγελματικές ευκαιρίες»

Σκοπός

Η συνειδητοποίηση των θετικών και αρνητικών επιδράσεων που έχουν τα κοινωνικά στερεότυπα και οι προσδοκίες με βάση το φύλο στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες ανδρών και γυναικών.

Στόχος

Η αναγνώριση των τρόπων με τους οποίους η κοινωνικοποίηση των νέων στους κοινωνικούς ρόλους των φύλων περιορίζει τις εκπαιδευτικές-επαγγελματικές ευκαιρίες τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες.

Οδηγίες

Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα με ένα Χ, αυτά που πιστεύετε ότι είναι τα απαραίτητα προσόντα για έναν άνδρα και μια γυναίκα, ώστε να είναι επιτυχημένος/-η στο χώρο των Τουριστικών Επαγγελμάτων.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ	Άνδρας	Γυναίκα	Άνδρας και Γυναίκα
Άνεση στην επικοινωνία			
Δυναμισμός			
Ελκυστική παρουσία			
Αποφασιστικότητα			
Πρωτοβουλία			
Ευχάριστη προσωπικότητα			
Νεαρή ηλικία			
Νοικοκυροσύνη			
Φιλοδοξία			
Υψηλό επίπεδο γνώσης και κατάρτισης			

Άσκηση 11: «Φύλο και νέες τεχνολογίες»

Σκοπός

Να συνειδητοποιήσουν οι επιμορφούμενοι/-ες εκπαιδευτές/-τριες ότι οι γυναίκες αποκλείονται από το σχεδιασμό και την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και εξαιτίας αυτού περιορίζεται η πρόσβαση τους σ' αυτές.

Στόχος

- Να αποκωδικοποιήσουν οι επιμορφούμενοι/-ες εκπαιδευτές/-τριες τις σεξιστικές αναπαραστάσεις σε σκίτσα σχετικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών.
- Να συνειδητοποιήσουν τις έμφυλες αναπαραστάσεις που απεικονίζονται σε σχολικά εγχειρίδια κυρίως σε κεφάλαια που σχετίζονται με την τεχνολογία.

Διάρκεια

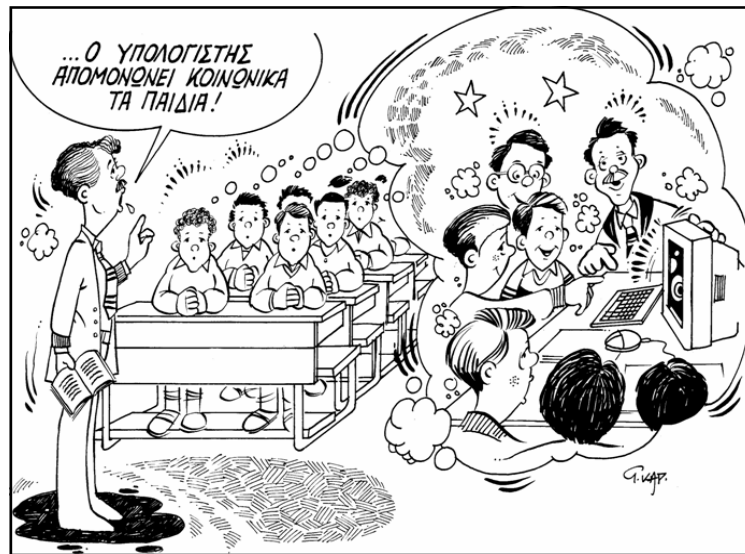
- 5 λεπτά για προβληματισμό και γράψιμο.
- 15 λεπτά για συζήτηση.

Οδηγίες

1. Εξηγείστε το σκοπό και το στόχο της άσκησης.
2. Ζητήστε από κάθε επιμορφούμενο/-η εκπαιδευτή/-τρια να παρατηρήσει τα παρακάτω σκίτσα.
3. Ζητήστε από κάθε επιμορφούμενο/-η εκπαιδευτή/-τρια να συμπληρώσει τον πίνακα που ακολουθεί.
4. Ακολουθεί συζήτηση ανάμεσα στις απόψεις των επιμορφούμενων εκπαιδευτών/-τριών σχετικά με το ρόλο των γυναικών στη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Σκίτσο 1°

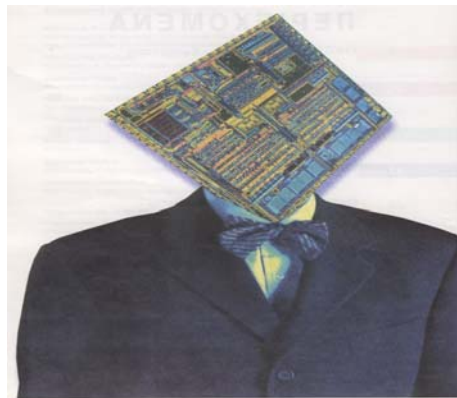

Σκίτσο 2°

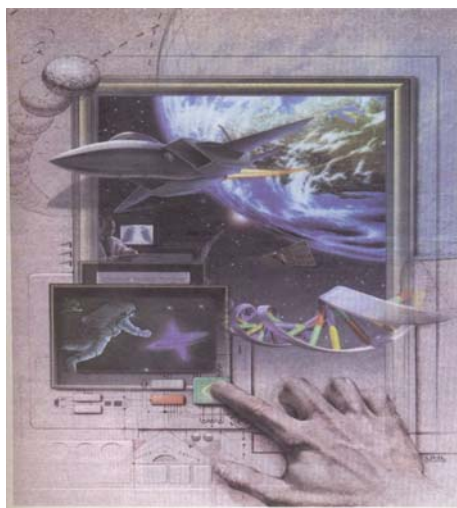

Σκίτσο 3^ο

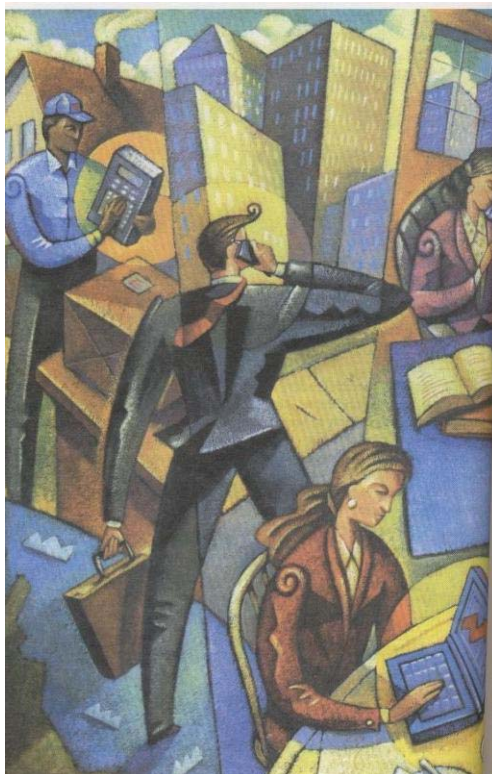
*Αρ. Ράπτης, Διάλεξη 8^η Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Φύλο και νέα εκπαιδευτικά και εργασιακά προγράμματα στην κοινωνία της πληροφορίας» Πανεπιστήμιο Αιγαίου
2004-2005*

Εικ.1

Εικ. 2

Εικ.3

Οι τρεις παραπάνω εικόνες υπάρχουν στο σχολικό εγχειρίδιο «Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου εκδ. 2005

		Φυσικά στερεότυπα		Ψυχολογικά στερεότυπα		Σύνολο
		Ποιοτικά	Ποσοτικά	Ποιοτικά	Ποσοτικά	
Εικόνες	Άνδρες					
	Γυναίκες					

Μετά τη συμπλήρωση του παραπάνω πίνακα ακολουθεί συζήτηση για τα στερεότυπα των φύλων που υφίστανται στο τομέα των νέων τεχνολογιών.

Άσκηση 12: «Φύλο και management» (I)

Σχεδιασμός: Μ. Κουφιώτη

Η Νίκη εργάζεται σε μια πολυεθνική επιχείρηση με έδρα τη Θεσσαλονίκη και έχει συμπληρώσει 15 έτη σε διοικητική θέση. Θεωρείται πολύ εργατική και με εμπειρία στις δημόσιες σχέσεις, ως στέλεχος στο τμήμα Δημοσίων σχέσεων και συγκεκριμένα στην ομάδα υλοποίησης εκδηλώσεων. Παράλληλα παρακολούθησε όλα τα σεμινάρια που αφορούν στο σύγχρονο μάνατζμεντ, πολλά από τα οποία πραγματοποιήθηκαν στο εξωτερικό.

Ο Διευθυντής του τμήματος Δημοσίων σχέσεων προήχθη κατ' επιλογήν σε Γενικό Διευθυντή, με αποτέλεσμα να χρεύει η θέση της Διεύθυνσης του Τμήματος και να απαιτείται σύντομα η πλήρωσή της.

Η Νίκη προσδοκά την ανάθεση της θέσης σ' αυτήν, όμως πληροφορείται ότι μεθοδεύεται η πλήρωση της θέσης με ανοικτή προκήρυξη.

Τι θα έπρεπε να κάνει;

Άσκηση 13: «Φύλο και management» (II)

Σχεδιασμός: Μ. Κουφιώτη

Ο Γιώργος είναι Γενικός Διευθυντής σε επιχείρηση προώθησης προϊόντων που απευθύνονται στο γυναικείο αγοραστικό κοινό. Αρκετά μάλιστα από τα προϊόντα αυτά είναι ειδικής κατανάλωσης.

Η επιχείρηση είναι ανερχόμενη αλλά τα τελευταία 2 χρόνια παραμένει στάσιμη.

Απαιτείται η δημιουργία τμήματος διαφήμισης και προβολής. Δεν επιθυμεί όμως να αναθέσει το τμήμα σε ιδιωτική εταιρεία παροχής αυτών των εξειδικευμένων υπηρεσιών. Θεωρεί ότι το κόστος θα είναι υψηλό.

Αποφασίζει να αναθέσει τη Διεύθυνση του Γραφείου διαφήμισης και προβολής σε Διοικητικό στέλεχος της επιχείρησης.

Υποψήφιοι είναι ένας άνδρας και μια γυναίκα. Σύντομα πρέπει να επιλέξει, αν και βρίσκεται σε δυσκολία, γιατί τα στελέχη θεωρούνται ισάξια.

Τι θα τον συμβουλευάτε να κάνει;

Άσκηση 14: «Φύλο και management» (III)

Σχεδιασμός: Μ. Κουφιώτη

Το Διοικητικό Συμβούλιο σημαντικής Ελληνικής εταιρείας, που δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς με μεγάλα μερίδια στην αγορά, συνεδριάζει εκτάκτως προκειμένου να καλύψει τη θέση της Οικονομικής Διεύθυνσης θυγατρικής της εταιρείας.

Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι όλοι άνδρες ηλικίας 44-65 ετών.

Επικρατεί ένταση και διάσταση απόψεων. Αιτία η πρόταση μέλους του Διοικητικού Συμβουλίου να αναλάβει τη θέση η κόρη του που έχει τα τυπικά προσόντα και οι σπουδές της συμπεριλάμβαναν πολλές εξειδικευμένες γνώσεις σύγχρονου οικονομικού και οικονομοτεχνικού περιεχομένου. Η ηλικία της όμως, για τους διαφωνούντες, είναι απαγορευτική (μόνο 27 ετών).

Στο τραπέζι πέφτει αντιπρόταση για άνδρα 55 ετών με μεγάλη εμπειρία και πλούσιες περγαμνές.

Τη λύση θα δώσει ο Πρόεδρος και μεγαλομέτοχος της εταιρείας ...

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

«Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους της αγοράς εργασίας»

Σχεδιασμός: Ε. Δήμου

Στόχοι

- Να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευομένων για την αγορά εργασίας και τον τρόπο με τον οποίο τα δύο φύλα συνδέονται με αυτή.
- Να γίνουν κατανοητές οι προτεραιότητες των ανδρών και γυναικών εκπαιδευομένων στην οργάνωση της επαγγελματικής και οικογενειακής τους ζωής.
- Να εντοπιστούν οι παράγοντες που τα ίδια τα άτομα δέχονται ότι επηρεάζουν τις επαγγελματικές τους επιλογές.
- Να εντοπιστούν πιθανές διαφορές αντιλήψεων και στάσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Διαδικασία

- Ζητήστε από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες:
 - α) Να σημειώσουν το φύλο, την ηλικία, το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτούν, και την ειδικότητά τους στο πάνω μέρος του φύλλου εργασίας.
 - β) Να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο μέσα στην τάξη.
- Τονίστε πως το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.

Διάρκεια

Μισή ώρα

Ιδέες για ανάλυση

- Καταγράψτε τις απαντήσεις των εκπαιδευομένων.
- Υπολογίστε τα ποσοστά στο σύνολο του δείγματος και στη συνέχεια για κάθε φύλο.
- Τι προκύπτει από την επεξεργασία;
- Υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις για τον τρόπο με τον οποίο άνδρες και γυναίκες αντιμετωπίζουν τις συνθήκες εργασίας;
- Υπάρχουν διαφορές στις απόψεις ανδρών και γυναικών; Αν ναι, γιατί συμβαίνει αυτό;

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Παρουσιάστε τα αποτελέσματα στους/τις σπουδαστές/-τριες και συζητήστε μαζί τους.
Ποιες είναι οι απόψεις τους για τη θέση των δύο φύλων στην αγορά εργασίας;

Φύλλο Εργασίας

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Τι αναζητούν οι άνδρες και οι γυναίκες στο πλαίσιο των επαγγελματικών τους επιλογών; (Σημειώστε τις επιλογές σας έχοντας υπόψη ότι οι αριθμοί σημαίνουν: 1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

Την ευκολία εύρεσης εργασίας	1	2	3	4	5
Τους μισθούς για την ίδια εργασιακή θέση	1	2	3	4	5
Τις προοπτικές εξέλιξης στον ίδιο εργασιακό χώρο	1	2	3	4	5
Την αναγνώριση από τους/τις συναδέλφους	1	2	3	4	5
Την ανάθεση αρμοδιοτήτων από τους/τις προϊστάμενους/-ες	1	2	3	4	5
Την αποδοχή από τους/τις υφισταμένους/-ες	1	2	3	4	5
Την ενθάρρυνση/στήριξη από την οικογένεια για επαγγελματική εξέλιξη	1	2	3	4	5
Την αντιμετώπιση των επαγγελματικών επιτυχιών/αποτυχιών από τον κοινωνικό περίγυρο	1	2	3	4	5
Τη διεκδίκηση σημαντικών θέσεων εργασίας	1	2	3	4	5

2. Πόσο ανήσυχoi/-ες είστε για το μελλοντικό σας επάγγελμα (ή για τις προοπτικές του επαγγέλματος που τώρα ασκείτε); (1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

3. Η προοπτική δημιουργίας δικής σας οικογένειας επηρέασε (ή επηρεάζει) την επιλογή του επαγγέλματός σας; (1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

4. Σημειώστε σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες επηρέασαν ή επηρεάζουν την επιλογή του επαγγέλματός σας:

(1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

Οικονομικές απολαβές	1	2	3	4	5
Κύρος	1	2	3	4	5
Ελεύθερο ωράριο	1	2	3	4	5
Περιορισμένες ευθύνες	1	2	3	4	5
Προοπτικές εξέλιξης	1	2	3	4	5
Σταθερός μισθός	1	2	3	4	5
Ευχάριστο περιβάλλον	1	2	3	4	5
Αγάπη για το αντικείμενο της δουλειάς	1	2	3	4	5
Λίγες ώρες εργασίας	1	2	3	4	5
Οικογενειακές επιρροές ευθύνες	1	2	3	4	5
Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός	1	2	3	4	5

5. Σημειώστε αν οι παρακάτω χαρακτηρισμοί ταιριάζουν, κατά τη γνώμη σας, σε επαγγελματικές συμπεριφορές ανδρών, γυναικών ή και των δύο φύλων.

(Κάνετε τις επιλογές σας γνωρίζοντας ότι οι αριθμοί σημαίνουν: 1=μόνο σε άντρες, 2=μόνο σε γυναίκες, 3=και στα δύο φύλα)

Προσεκτικός/-ή	1	2	3
Επιμελής	1	2	3
Διεκδικητικός/-ή	1	2	3
Αγχώδης	1	2	3
Ικανός/-ή	1	2	3
Απρόσεκτος/-η	1	2	3
Φιλόδοξος/-η	1	2	3

Δραστήριος/-α	1	2	3
Συνεπής	1	2	3
Εργατικός/-ή	1	2	3
Υπάκουος/-η	1	2	3
Συνεργάσιμος/-η	1	2	3
Ανταγωνιστικός/-ή	1	2	3
Υπομονετικός/-ή	1	2	3
Συναισθηματικός/-ή	1	2	3

6. Σημειώστε πόσο θετικοί/-ές είστε απέναντι στα ακόλουθα ενδεχόμενα:
(1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

Μερική απασχόληση	1	2	3	4	5
Αλλαγή δουλειάς	1	2	3	4	5
Ενασχόληση με περισσότερα από ένα επαγγέλματα	1	2	3	4	5
Δημιουργία δικής σας επιχείρησης	1	2	3	4	5
Αναζήτηση εργασίας σε άλλη χώρα της Ε.Ε.	1	2	3	4	5
Ενασχόληση με την πολιτική	1	2	3	4	5

7. Δώστε μερικά χαρακτηριστικά του επιτυχημένου άνδρα:

.....
.....
.....

8. Δώστε μερικά χαρακτηριστικά της επιτυχημένης γυναίκας:

.....
.....
.....

«Σπουδές στις δομές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης»

Σχεδιασμός: Ε. Δήμου

Στόχοι

- Να διερευνηθούν οι απόψεις των σπουδαστών/-τριών σχετικά με τις επιδόσεις ανδρών και γυναικών στις Δομές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης.
- Να αναζητηθεί ποιοι παράγοντες θεωρούν οι σπουδάστριες και οι σπουδαστές ότι επηρεάζουν τις επιδόσεις αυτές.
- Να εξεταστεί αν οι απόψεις τους σχετικά με τις επιδόσεις τους επηρέασαν στην επιλογή ειδικότητας.

Διαδικασία

- Ζητείται από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η σημείωση του φύλου, της ηλικίας, του εκπαιδευτικού ιδρύματος, της ειδικότητάς τους.
- Δηλώνεται η ανωνυμία του ερωτηματολογίου.
- Συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο μέσα στην τάξη.

Διάρκεια

20 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

- Καταγράψτε τη συχνότητα κάθε απάντησης για καθεμιά από τις ερωτήσεις, χωριστά για τους άνδρες και τις γυναίκες.
- Εξετάστε αν υπάρχουν ομοιότητες ή/και διαφορές στις απόψεις γυναικών και ανδρών.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Συζητήστε τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου με τους/τις σπουδαστές/-τριες. Στη συνέχεια, ζητήστε τη γνώμη τους σχετικά με το πώς δημιουργήθηκαν οι απόψεις τους για τις επιδόσεις ανδρών και γυναικών και για την «καταλληλότητα» των μαθημάτων για άνδρες και γυναίκες.

Φύλλο Εργασίας
«Σπουδές στις Δομές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Επιλέξτε για κάθε μάθημα αυτό που θεωρείτε ότι ταιριάζει καλύτερα:

(1= Ανδρικό, 2= Και ανδρικό και γυναικείο, 3= Γυναικείο)

Marketing	1	2	3
Ψυχολογία	1	2	3
Μ.Μ.Ε.	1	2	3
Ιστορία Τέχνης	1	2	3
Πληροφορική	1	2	3
Αγγλικά	1	2	3
Φαρμακολογία	1	2	3
Διοίκηση Επιχειρήσεων	1	2	3
Μηχανολογία	1	2	3
Σχέδιο	1	2	3
Μακιγιάζ	1	2	3
Δίκαιο	1	2	3
Διαιτολογία	1	2	3
Τεχνολογία	1	2	3

2. Επιλέξτε για κάθε μάθημα αυτό που θεωρείτε ότι ταιριάζει καλύτερα:

(1= Έχουν καλύτερη επίδοση οι άντρες, 2= Δεν υπάρχει διαφορά στην επίδοση μεταξύ ανδρών και γυναικών, 3= Έχουν καλύτερη επίδοση οι γυναίκες)

Marketing	1	2	3
Ψυχολογία	1	2	3
M.M.E.	1	2	3
Ιστορία Τέχνης	1	2	3
Πληροφορική	1	2	3
Αγγλικά	1	2	3
Φαρμακολογία	1	2	3
Διοίκηση επιχειρήσεων	1	2	3
Μηχανολογία	1	2	3
Σχέδιο	1	2	3
Μακιγιάζ	1	2	3
Δίκαιο	1	2	3
Διαιτολογία	1	2	3
Τεχνολογία	1	2	3

3. Διακρίνονται για την επίδοσή τους στις Δομές Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης περισσότερο:

Οι άνδρες	
Δεν υπάρχει διαφορά	
Οι γυναίκες	

4. Πού οφείλεται η διαφορά στις επιδόσεις; (Απαντήστε, αν στην προηγούμενη ερώτηση απαντήσατε πως ένα από τα δύο φύλα έχει καλύτερες επιδόσεις)

(1=διαφωνώ απόλυτα, 2=μάλλον διαφωνώ, 3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=μάλλον συμφωνώ, 5=συμφωνώ απόλυτα)

Είναι πιο έξυπνοι/-ες	1	2	3	4	5
Είναι πιο επιμελείς	1	2	3	4	5
Ενθαρρύνονται περισσότερο από τους/τις εκπαιδευτές/-τριες	1	2	3	4	5
Ενθαρρύνονται περισσότερο από το οικογενειακό τους περιβάλλον	1	2	3	4	5
Είναι συναισθηματικά πιο ώριμοι/-ες	1	2	3	4	5

5. Σημειώστε αυτό που νομίζετε ότι ταιριάζει περισσότερο:

(1=διαφωνώ απόλυτα, 2=μάλλον διαφωνώ, 3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=μάλλον συμφωνώ, 5=συμφωνώ απόλυτα)

Οι άνδρες έχουν περισσότερα προβλήματα πειθαρχίας από τις γυναίκες	1	2	3	4	5
Οι άνδρες έχουν μεγαλύτερες ικανότητες να επιτύχουν υψηλές επιδόσεις στα τεχνικά μαθήματα	1	2	3	4	5
Οι άνδρες χρειάζονται περισσότερη ενθάρρυνση από τις γυναίκες για να πετύχουν καλές επιδόσεις	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες συχνά κρύβουν τις υψηλές τους ακαδημαϊκές επιδόσεις, γιατί φοβούνται ότι οι άνδρες θα τις αντιπαθήσουν	1	2	3	4	5
Είναι πιο σημαντικό για έναν άνδρα παρά για μια γυναίκα να ολοκληρώσει τις σπουδές του	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες είναι πιο επιμελείς από ό,τι οι άνδρες	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες έχουν καλύτερες επιδόσεις στις ειδικότητες που έχουν σχέση με ανθρώπους	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες δεν είναι ανάγκη να ανησυχούν πολύ για το αν θα βρουν δουλειά.	1	2	3	4	5
Ταιριάζει πιο πολύ στις γυναίκες να είναι καλές σπουδάστριες.	1	2	3	4	5

Δεν είναι απαραίτητο για έναν άνδρα να είναι καλός σπουδαστής για να τα πάει καλά στη ζωή.

1

2

3

4

5

«Υπάρχουν “ανδρικά” και “γυναικεία” επαγγέλματα;»

Σχεδιασμός: Ε. Δήμου

Στόχος

Να καταγραφούν οι απόψεις σπουδαστών/-τριών σχετικά με επαγγέλματα στα οποία παρατηρείται μεγάλο ποσοστό ανδρών και σε άλλα στα οποία παρατηρείται μεγάλο ποσοστό γυναικών, και να εντοπιστούν πιθανώς στερεότυπα.

Διαδικασία

- Ζητείται η συμπλήρωση του φύλου, της ηλικίας, του Εκπαιδευτικού ιδρύματος και της ειδικότητας των σπουδαστών/-τριών.
- Δηλώνεται η ανωνυμία του ερωτηματολογίου.
- Συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο μέσα στην τάξη.

Διάρκεια

20 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Στις κλειστές ερωτήσεις υπολογίστε τη συχνότητα της κάθε απάντησης από τους σπουδαστές και τις σπουδάστριες χωριστά σε καθένα από τα ερωτήματα.

Στις ανοιχτές ερωτήσεις καταγράψτε τις απαντήσεις και κατηγοριοποιήστε τις. Υπολογίστε τη συχνότητά τους στο σύνολο του δείγματος και σε κάθε φύλο χωριστά.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Συζητήστε τα αποτελέσματα με τους/τις σπουδαστές/-τριες.

Ζητήστε την άποψή τους για τις αιτίες δημιουργίας στερεοτυπικών αντιλήψεων σχετικά με τα «ανδρικά» και τα «γυναικεία» επαγγέλματα, καθώς και για τα αποτελέσματα των επαγγελματικών επιλογών που βασίζονται στα στερεότυπα αυτά.

Φύλλο Εργασίας

«Υπάρχουν “ανδρικά” και “γυναικεία” επαγγέλματα;»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Ποια από τα παρακάτω επαγγέλματα πιστεύετε ότι είναι κατάλληλα για άνδρες, ποια για γυναίκες και ποια και για τα δύο φύλα;

(1= Κατάλληλο για άνδρες, 2= Κατάλληλο και για τα δύο φύλα, 3= Κατάλληλο για γυναίκες)

Κοινωνικός/-ή λειτουργός	1	2	3
Γραμματέας	1	2	3
Κομμωτής/-τρια	1	2	3
Νοσηλεύτης/-τρια	1	2	3
Ρεπόρτερ	1	2	3
Ηλεκτρολόγος	1	2	3
Διαφημιστής/-τρια	1	2	3
Προγραμματιστής/-τρια Η/Υ	1	2	3
Ψυχοθεραπευτής/-τρια	1	2	3
Οδηγός λεωφορείου	1	2	3
Σχεδιαστής/-τρια μόδας	1	2	3
Βρεφονηπιοκόμος	1	2	3
Σύμβουλος επιχειρήσεων	1	2	3
Νηπιαγωγός	1	2	3
Μηχανικός αυτοκινήτων	1	2	3
Ξεναγός	1	2	3
Διακοσμητής/-τρια	1	2	3
Χειριστής/-τρια Η/Υ	1	2	3

Ηλεκτρολόγος	1	2	3
Ψυκτικός	1	2	3

2. Αναφέρετε τεχνικά επαγγέλματα που ασκούνται από γυναίκες του οικείου περιβάλλοντός σας.

.....

.....

.....

.....

3. Αναφέρετε επαγγέλματα φροντίδας που ασκούνται από άνδρες του οικείου περιβάλλοντός σας.

.....

.....

.....

.....

4. Θεωρείτε πώς η στροφή των γυναικών σε επαγγέλματα στα οποία έχουν μικρή συμμετοχή, θα μειώσει το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην Ελλάδα; Γράψτε τις απόψεις σας.

.....

.....

.....

.....

5. Ένας φίλος σας σκέφτεται να ακολουθήσει ένα τεχνικό επάγγελμα. Ζητάει την άποψή σας. Τι απαντάτε;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Ένας φίλος σας σκέφτεται να ακολουθήσει ένα επάγγελμα φροντίδας. Ζητάει την άποψή σας. Τι απαντάτε;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

«Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Σχεδιασμός: Ε. Δήμου

Στόχοι

- Να διερευνηθούν οι απόψεις των σπουδαστών/-τριών σχετικά με τις επαγγελματικές επιδιώξεις και φιλοδοξίες των ανδρών και των γυναικών.
- Να εντοπιστούν ποιοι παράγοντες θεωρούν οι σπουδαστές/-τριες ότι επηρεάζουν τις επαγγελματικές τους επιλογές.
- Να εξεταστεί πόσο χρόνο αφιερώνουν στην οικογένειά τους οι άνδρες και πόσο οι γυναίκες.
- Να γίνουν γνωστές οι απόψεις των ανδρών και γυναικών εκπαιδευομένων για τις δυσκολίες συνδυασμού οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Διαδικασία

Ζητείται από τους/τις σπουδαστές/-τριες να σημειώσουν το φύλο και την ηλικία τους, καθώς επίσης και το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτούν και την ειδικότητά τους.

Διευκρινίζεται ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και αναλύονται οι στόχοι του. Συμπληρώνεται το ερωτηματολόγιο στην αίθουσα διδασκαλίας.

Διάρκεια

Μισή ώρα

Ιδέες για ανάλυση:

Στις κλειστές ερωτήσεις καταγράψτε πόσες φορές επιλέχτηκε κάθε απάντηση σε καθεμιά από τις ερωτήσεις τόσο από τους άνδρες όσο και από τις γυναίκες.

Στις ανοιχτές ερωτήσεις καταγράψτε τις απαντήσεις των σπουδαστών και των σπουδαστριών χωριστά.

Υπάρχουν ομοιότητες ή/και διαφορές ανάμεσα στις απαντήσεις ανδρών και γυναικών; Πώς αιτιολογούν οι ίδιοι/-ες οι σπουδαστές/-τριες τις απόψεις τους;

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Συζητήστε τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου με τους/τις σπουδαστές/-τριες. Στη συνέχεια, ζητήστε τους να φέρουν φωτογραφίες επιτυχημένων ανδρών και γυναικών και κείμενα, στα οποία εμφανίζονται οι δυσκολίες συνδυασμού οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Φύλλο Εργασίας
«Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Σημειώστε πόσο συμφωνείτε με τα παρακάτω:

(1=διαφωνώ απόλυτα, 2=μάλλον διαφωνώ, 3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=μάλλον συμφωνώ, 5=συμφωνώ απόλυτα)

Οι γυναίκες πρέπει να φροντίζουν τα παιδιά	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες δουλεύουν για να συμπληρώνουν το οικογενειακό εισόδημα	1	2	3	4	5
Οι άνδρες πρέπει να συντηρούν την οικογένεια	1	2	3	4	5
Οι άνδρες ενδιαφέρονται για την καριέρα τους περισσότερο από ό,τι οι γυναίκες	1	2	3	4	5
Οι άνδρες δεν μπορούν να φροντίσουν σωστά τα παιδιά	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες δεν ενδιαφέρονται για την καλή απόδοσή τους στη δουλειά	1	2	3	4	5
Οι σύζυγοι πρέπει να αποφασίζουν μαζί για θέματα που αφορούν στην οικογένεια	1	2	3	4	5
Οι άνδρες πρέπει να παίρνουν τις σημαντικές αποφάσεις μέσα στην οικογένεια	1	2	3	4	5
Οι εργαζόμενες μητέρες δεν μπορεί να είναι τόσο στοργικές όσο οι μητέρες που δε δουλεύουν	1	2	3	4	5
Οι σύζυγοι πρέπει στον ίδιο βαθμό να φροντίζουν τα παιδιά	1	2	3	4	5
Ειδικά οι άνδρες χρειάζεται να παίρνουν ικανοποίηση και ευχαρίστηση από τη δουλειά τους	1	2	3	4	5
Οι άνδρες πρέπει να είναι εξίσου υπεύθυνοι για το σπίτι	1	2	3	4	5
Οι σύζυγοι μοιράζονται τα έξοδα του σπιτιού και της οικογένειας	1	2	3	4	5
Οι άνδρες είναι πιο κατάλληλοι για να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή	1	2	3	4	5

Οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για να παρέχουν φροντίδα	1	2	3	4	5
Οι γυναίκες πρέπει να παίρνουν τις αποφάσεις για θέματα που αφορούν στο σπίτι και τα παιδιά	1	2	3	4	5

2. Ποιος θεωρείτε ότι είναι επιτυχημένος άνδρας;

(1=διαφωνώ απόλυτα, 2=μάλλον διαφωνώ, 3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=μάλλον συμφωνώ, 5=συμφωνώ απόλυτα)

Αυτός που:

πραγματοποίησε τους στόχους του	1	2	3	4	5
είναι ολοκληρωμένη προσωπικότητα	1	2	3	4	5
είναι επιτυχημένος επαγγελματίας	1	2	3	4	5
ασχολείται με την οικογένειά του	1	2	3	4	5
απέκτησε φήμη	1	2	3	4	5
έχει τη δυνατότητα να συντηρεί την οικογένειά του	1	2	3	4	5
συνδυάζει οικογενειακή και επαγγελματική ζωή	1	2	3	4	5

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι επιτυχημένη γυναίκα;

(1=διαφωνώ απόλυτα, 2=μάλλον διαφωνώ, 3=ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ, 4=μάλλον συμφωνώ, 5=συμφωνώ απόλυτα)

Αυτή που:

πραγματοποίησε τους στόχους της	1	2	3	4	5
είναι ολοκληρωμένη προσωπικότητα	1	2	3	4	5
είναι επιτυχημένη επαγγελματίας	1	2	3	4	5
ασχολείται με την οικογένειά της	1	2	3	4	5
απέκτησε φήμη	1	2	3	4	5
έχει τη δυνατότητα να συντηρεί την οικογένειά της	1	2	3	4	5
συνδυάζει οικογενειακή και επαγγελματική ζωή	1	2	3	4	5

4. Πώς φαντάζεστε τον εαυτό σας στο χώρο εργασίας; (ή, αν εργάζεστε: Περιγράψτε τον εαυτό σας στο χώρο εργασίας σας)

.....
.....
.....
.....

5. Γράψτε μερικές δραστηριότητες, που κατά τη γνώμη σας συνδέονται με την πατρότητα.

.....
.....
.....
.....

6. Γράψτε μερικές δραστηριότητες, που κατά τη γνώμη σας συνδέονται με τη μητρότητα.

.....
.....
.....
.....

«Η γυναικεία εργασία στα ΜΜΕ»

Σχεδιασμός: Ε. Δήμου

Στόχοι

- Να διερευνηθούν οι απόψεις των σπουδαστών/-τριών σχετικά με τον τρόπο που παρουσιάζουν τα ΜΜΕ τις εργαζόμενες γυναίκες.
- Να εξεταστεί αν οι ίδιοι/-ες θεωρούν ότι τα πρότυπα που προβάλλονται από τα ΜΜΕ, επηρεάζουν τις επιλογές τους και τη συμπεριφορά τους στον εργασιακό τους χώρο.

Διαδικασία

- Ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να σημειώσουν το φύλο, την ηλικία, το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο φοιτούν, καθώς και την ειδικότητά τους.
- Ζητήστε, επίσης, να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο μέσα στην τάξη.
- Τονίστε ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και εξηγήστε τους λόγους για τους οποίους θα χρησιμοποιηθεί.

Διάρκεια

Μισή ώρα

Ιδέες για ανάλυση

Για καθεμιά από τις κλειστές ερωτήσεις καταγράψτε τη συχνότητα κάθε απάντησης που δίνεται τόσο από τις γυναίκες όσο και από τους άνδρες.

Εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των απαντήσεων που δίνουν τα δύο φύλα.

Καταγράψτε και κατηγοριοποιήστε τις απαντήσεις στις ανοιχτές ερωτήσεις για τις σπουδάστριες και τους σπουδαστές ξεχωριστά.

Εξετάστε αν σπουδάστριες και σπουδαστές έχουν τις ίδιες απόψεις για τα προβαλλόμενα από τα ΜΜΕ πρότυπα της γυναίκας εργαζόμενης και του άνδρα εργαζόμενου.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Σχολιάστε με τους/τις σπουδαστές/-τριες έντυπες, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές διαφημίσεις, σκηνές από σήριαλ και κινηματογραφικές ταινίες, αποσπάσματα από τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων. Τι είδους θέσεις καταλαμβάνουν οι εργαζόμενες γυναίκες και πόσο ψηλά στην ιεραρχία ανέρχονται; Πώς είναι η εμφάνισή τους και ποια η συμπεριφορά τους; Τι ικανότητες έχουν;

Φύλλο Εργασίας
«Η γυναικεία εργασία στα ΜΜΕ»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Στα εργασιακά περιβάλλοντα, όπως αυτά παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ, ποια από τα παρακάτω χαρακτηριστικά θεωρείτε ότι αποδίδονται στον άνδρα εργαζόμενο και ποια στη γυναίκα εργαζόμενη κατά την εκτέλεση των επαγγελματικών τους καθηκόντων;
(Για κάθε χαρακτηριστικό σημειώστε μία μόνο επιλογή)

	Άνδρας	Γυναίκα
Εξωτερική εμφάνιση		
Δυναμικότητα		
Σεξουαλικότητα		
Σιγουριά		
Εξυπνάδα		
Επαγγελματική ικανότητα		
Άγχος		
Ταχύτητα		
Δημιουργικότητα		
Σοβαρότητα		
Υπευθυνότητα		

2. Οι εργαζόμενες γυναίκες, όπως εμφανίζονται στα ΜΜΕ:
(1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

Δεν έχουν σύντροφο	1	2	3	4	5
Δεν έχουν καλές σχέσεις με το σύντροφό τους	1	2	3	4	5
Προκαλούν στο χώρο εργασίας τους	1	2	3	4	5
Μπορεί να είναι καλές μητέρες	1	2	3	4	5
Δε φροντίζουν επαρκώς τα παιδιά τους	1	2	3	4	5
Ενδιαφέρονται κυρίως για την καριέρα τους	1	2	3	4	5
Δε φροντίζουν το σπίτι τους	1	2	3	4	5
Πέφτουν θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας τους	1	2	3	4	5
Έχουν ίδιες ικανότητες με άνδρες συναδέλφους που έχουν τα ίδια προσόντα	1	2	3	4	5
Έχουν δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης ίδιες με τους άνδρες	1	2	3	4	5
Χάνουν εύκολα την ψυχραιμία τους	1	2	3	4	5
Αδιαφορούν για τη δουλειά τους	1	2	3	4	5
Έχουν επικοινωνιακές ικανότητες	1	2	3	4	5
Συναντούν δυσκολίες στο συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής	1	2	3	4	5
Έχουν οικονομική άνεση	1	2	3	4	5

3. Ποια από τα παρακάτω, σύμφωνα με όσα προβάλλονται από τα ΜΜΕ, πιστεύετε ότι ταιριάζουν σε Διευθυντή/Προϊστάμενο και ποια σε Διευθύντρια/Προϊσταμένη;
(Σημειώστε κάθε φορά μία μόνο επιλογή)

	Διευθυντής/ Προϊστάμενος	Διευθύντρια/ Προϊσταμένη
Είναι αυστηρός/-ή		
Είναι δημοκρατικός/-ή		
Κάνει καλή διαχείριση του χρόνου		
Είναι ευγενικός/-ή		
Είναι οργανωτικός/-ή		
Ενδιαφέρεται για τους/τις υφισταμένους/-ες		
Ενδιαφέρεται για το έργο		
Είναι επιεικής		
Είναι απαιτητικός/-ή		

4. Ποιο είναι το πρότυπο του επιτυχημένου άνδρα που προβάλλεται από τα ΜΜΕ;

.....

.....

.....

.....

.....

5. Ποιο είναι το πρότυπο της επιτυχημένης γυναίκας που προβάλλεται από τα ΜΜΕ;

.....

.....

.....

.....

.....

6. Θεωρείτε ότι τα πρότυπα αυτά επηρεάζουν/επηρέασαν τις επαγγελματικές επιλογές σας ή/και οδηγούν στην υιοθέτηση από την πλευρά σας επαγγελματικών συμπεριφορών;

.....

.....

.....

.....

.....

«Γυάλινη οροφή»

Σχεδιασμός: Ε. Δήμου

Στόχοι

- Να εξεταστεί αν υπάρχει, κατά την άποψη των σπουδαστών/-τριών, διαφοροποίηση στους λόγους που εμποδίζουν την επαγγελματική εξέλιξη από τη μια των ανδρών και από την άλλη των γυναικών.
- Να διερευνηθεί αν οι εκπαιδευόμενοι/-ες στοχεύουν στην επιδίωξη υψηλών στην ιεραρχία θέσεων εργασίας.
- Να εντοπιστεί ενδεχόμενη διαφοροποίηση ανάμεσα στις απόψεις ανδρών και γυναικών.

Διαδικασία

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται μέσα στην τάξη. Οι σπουδαστές/-τριες συμπληρώνουν στο Φύλλο Εργασίας το φύλο, την ηλικία, τη σχολή και την ειδικότητά τους. Τονίζεται η ανωνυμία του ερωτηματολογίου και εξηγούνται οι λόγοι για τους οποίους αυτό θα χρησιμοποιηθεί.

Διάρκεια

20 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Για καθεμιά από τις κλειστές ερωτήσεις καταγράψτε τη συχνότητα των απαντήσεων τόσο των σπουδαστριών όσο και των σπουδαστών.

Ομαδοποιήστε τις απαντήσεις των ανοιχτών ερωτήσεων.

Εξετάστε ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στις απαντήσεις ανδρών και γυναικών.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Παρουσιάστε τα αποτελέσματα στους/τις σπουδαστές/-τριες. Σχολιάστε τα και συζητήστε μαζί τους. Ζητήστε τους να παρουσιάσουν το προφίλ γυναικών που κατέχουν υψηλόβαθμες θέσεις σε οποιοδήποτε τομέα. Ζητήστε τους να βρουν κείμενα στα οποία γυναίκες παρουσιάζουν τις προσωπικές τους εμπειρίες και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν στην προσπάθειά τους για επαγγελματική εξέλιξη.

Φύλλο Εργασίας «Γυάλινη οροφή»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Θεωρείτε ότι οι ανώτερες ιεραρχικά θέσεις σε κάποιο επαγγελματικό χώρο ταιριάζουν καλύτερα σε άνδρες ή σε γυναίκες;

Σε άνδρες	
Σε γυναίκες	
Και στα δύο φύλα	

2. Ποιοι λόγοι εμποδίζουν τους άνδρες στην ανέλιξη στην επαγγελματική ιεραρχία;
(1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

Δεν έχουν χρόνο	1	2	3	4	5
Έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις	1	2	3	4	5
Δεν έχουν φιλοδοξίες	1	2	3	4	5
Είναι κατώτερη η εκπαίδευσή τους	1	2	3	4	5
Τους λείπει αυτοπεποίθηση	1	2	3	4	5
Έχουν μικρότερη επαγγελματική εμπειρία	1	2	3	4	5
Δε δίνουν προτεραιότητα στην καριέρα τους	1	2	3	4	5
Δεν επιθυμούν την ανάληψη ευθυνών	1	2	3	4	5
Δεν αντλούν ικανοποίηση από την κατάκτηση υψηλόβαθμων θέσεων	1	2	3	4	5
Δε συμμετέχουν σε επιμορφώσεις	1	2	3	4	5
Δεν είναι ικανοί να αντεπεξέλθουν στις πολλές απαιτήσεις της δουλειάς	1	2	3	4	5
Οι ικανότητές τους αντιμετωπίζονται από τους/τις	1	2	3	4	5

προϊσταμένους/-ες με δυσπιστία					
Δεν ενθαρρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δεν ενθαρρύνονται από το σχολικό περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δεν έχουν πρότυπα	1	2	3	4	5
Ικανοποιούνται με χαμηλές οικονομικές απολαβές	1	2	3	4	5
Δε διεκδικούν	1	2	3	4	5
Ανησυχούν ότι οι επαγγελματικές επιτυχίες θα τους εμποδίσουν να επιτύχουν στην προσωπική τους ζωή	1	2	3	4	5
Δεν μπορούν να εργάζονται πολλές ώρες	1	2	3	4	5
Δεν είναι δυναμικοί	1	2	3	4	5

3. Ποιοι λόγοι εμποδίζουν τις γυναίκες στην ανέλιξη στην επαγγελματική ιεραρχία;
(1=καθόλου, 2=λίγο, 3=μέτρια, 4=πολύ, 5=πάρα πολύ)

Δεν έχουν χρόνο	1	2	3	4	5
Έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις	1	2	3	4	5
Δεν έχουν φιλοδοξίες	1	2	3	4	5
Είναι κατώτερη η εκπαίδευσή τους	1	2	3	4	5
Τους λείπει αυτοπεποίθηση	1	2	3	4	5
Έχουν μικρότερη επαγγελματική εμπειρία	1	2	3	4	5
Δε δίνουν προτεραιότητα στην καριέρα τους	1	2	3	4	5
Δεν επιθυμούν την ανάληψη ευθυνών	1	2	3	4	5
Δεν αντλούν ικανοποίηση από την κατάκτηση υψηλόβαθμων θέσεων	1	2	3	4	5
Δε συμμετέχουν σε επιμορφώσεις	1	2	3	4	5
Δεν είναι ικανές να αντεπεξέλθουν στις πολλές απαιτήσεις της δουλειάς	1	2	3	4	5
Οι ικανότητές τους αντιμετωπίζονται από τους/τις προϊσταμένους/-ες με δυσπιστία	1	2	3	4	5
Δεν ενθαρρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον	1	2	3	4	5

Δεν ενθαρρύνονται από το σχολικό περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δεν έχουν πρότυπα	1	2	3	4	5
Ικανοποιούνται με χαμηλές οικονομικές απολαβές	1	2	3	4	5
Δε διεκδικούν	1	2	3	4	5
Ανησυχούν ότι οι επαγγελματικές επιτυχίες θα τους εμποδίσουν να επιτύχουν στην προσωπική τους ζωή	1	2	3	4	5
Δεν μπορούν να εργάζονται πολλές ώρες	1	2	3	4	5
Δεν είναι δυναμικές	1	2	3	4	5

4. Ποια από τα παρακάτω προσόντα ενός/μιας καλού/-ης διευθυντή/-τριας πιστεύετε ότι ταιριάζουν καλύτερα σε άνδρες, ποια σε γυναίκες και ποια και στα δύο φύλα;

	Σε άνδρες	Σε γυναίκες	Και στα δύο φύλα
Ικανότητα επίλυσης κρίσεων			
Ικανότητα διαχείρισης χρόνου			
Οργάνωση			
Μεθοδικότητα			
Ικανότητα ελέγχου			
Διατήρηση ψυχραιμίας			
Καλή σχέση με τους/τις υφισταμένους/-ες			
Ικανότητα ελιγμού			
Ηγετικές ικανότητες			

5. Πιστεύετε ότι η απόδοση και οι στάσεις των υφισταμένων διαφοροποιείται ανάλογα με το φύλο του/της προϊσταμένου/-ης; Γιατί;

.....

.....

.....

.....

6. Θα σας ενδιέφερε μια θέση διευθυντή/-τριας; Γιατί;

.....
.....
.....
.....

7. Θα επιδιώκατε την κατάκτηση μιας τέτοιας θέσης;

.....
.....
.....
.....

«Η επικοινωνία στο Management»

Σχεδιασμός: Μ. Κουφιώτη

Στόχοι

- Να διερευνηθεί κατά πόσο θεωρούν οι σπουδαστές/-τριες ότι τα χαρακτηριστικά του φύλου επηρεάζουν τον τρόπο επικοινωνίας στο μάνατζμεντ.
- Να εντοπιστούν τυχόν προκαταλήψεις και στερεότυπα που αναπαράγονται.

Διαδικασία

- Οι σπουδαστές/-τριες συμπληρώνουν το φύλο, την ηλικία τους, τη σχολή και την ειδικότητά τους.
- Τονίζεται ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.
- Ζητείται η συμπλήρωσή του μέσα στην τάξη.

Διάρκεια

20 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

- Καταγράψτε πόσες φορές επέλεξαν την κάθε απάντηση οι σπουδαστές και πόσες οι σπουδάστριες.
- Εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές στις απόψεις τους.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Παρουσιάστε τα αποτελέσματα στους/τις σπουδαστές/-τριες και συζητήστε μαζί τους. Επιπλέον, ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να βρουν άρθρα σε περιοδικά και εφημερίδες για επιτυχημένες μάνατζερ.

Φύλλο Εργασίας
«Η επικοινωνία στο Management»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Η εκτέλεση ενός προγράμματος βασίζεται στην επιτυχή επικοινωνία. Σε ποια από τα παρακάτω σημεία βασίζεται κατά τη γνώμη σας η επιτυχής επικοινωνία; (επιλέξτε τα 4 πιο σημαντικά για σας)

- Εμπιστοσύνη
- Επιβολή
- Σαφήνεια
- Συνέπεια και συνέχεια
- Διπλωματία
- Ικανότητα αφομοίωσης
- Ικανότητα γοητείας

2. Ποια από τα παραπάνω σημεία χρησιμοποιούνται κατά τη γνώμη σας από τον άνδρα μάνατζερ, ποια από τη γυναίκα μάνατζερ και με ποια σειρά;

ΑΝΔΡΑΣ	ΓΥΝΑΙΚΑ

3. Θεωρείται δεδομένο ότι για να υπάρξει επιτυχής συνεννόηση απαιτείται απαλλαγμένη, από τα προσωπικά προβλήματα και σκέψεις, στάση που σημαίνει ικανότητα προσήλωσης και προσαρμογής. Σε ποιο βαθμό ανταποκρίνεται ένας άνδρας και σε ποιο μία γυναίκα μάνατζερ (γενική εκτίμηση που βαθμολογείται με θετικότερο το 5 και πιο αρνητικό το 1 - κυκλώστε την εκτίμηση σας)

ΑΝΔΡΑΣ	1	2	3	4	5
ΓΥΝΑΙΚΑ	1	2	3	4	5

4. Έχουν εντοπισθεί ορισμένες καταστάσεις που παρεμποδίζουν την επικοινωνία και προκαλούν παρερμηνείες και σύγχυση. Αξιολογήστε τις βάζοντας τις σε σειρά αριθμώντας από την πιο σημαντική.

	Θέση στην ιεραρχία
	Ηλικία
	Φύλο
	Εθνικότητα
	Θρησκεία
	Συμπεριφορά
	Ανταγωνισμός/αντιζηλία
	Περιβάλλον – αυτοπεποίθηση
	Μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο
	Γλώσσα
	Εμπειρία στο αντικείμενο
	Προκατάληψη
	Έλλειψη χρόνου – απόσταση
	Άγνοια του αντικειμένου

5. Η διάκριση της επικοινωνίας σε μονόπλευρη και πολύπλευρη βασίζεται στα επιμέρους χαρακτηριστικά στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα. Σημειώστε, τσεκάροντας στις αντίστοιχες στήλες αν ταιριάζουν σε άνδρες ή γυναίκες ή και στους δύο.

Μονόπλευρη επικοινωνία				Πολύπλευρη επικοινωνία			
Χαρακτηριστικά	A	Γ	A+Γ	Χαρακτηριστικά	A	Γ	A+Γ
Αφεντικό				Ηγέτης			
Έντονη φωνή				Φιλική φωνή			
Εντολή				Πρόσκληση			
Δύναμη				Επηρεασμός			
Πίεση				Διέγερση			
Απαίτηση συνεργασίας				Απόκτηση συνεργασίας			
Επιβολή ιδεών				Προσφορά ιδεών			
Κυριαρχία				Κατεύθυνση			
Επίκριση				Ενθάρρυνση			
Ανακάλυψη σφαλμάτων				Βοήθεια			
Τιμωρία				Αναγνώριση επιτεύξεων			
«εγώ αποφασίζω»				«ας δούμε τι μπορούμε να κάνουμε»			
«θα σας πω»				«ας συζητήσουμε»			

6. Η άτυπη επικοινωνία (γλώσσα του σώματος) θεωρείται πολύ σημαντική. Καταγράφουμε μορφές άτυπης επικοινωνίας. Καταγράψτε την άποψη σας σημειώνοντας αν θεωρείτε ότι χρησιμοποιούνται περισσότερο από άνδρες, περισσότερο από γυναίκες ή το ίδιο και από τους δύο στο μάνατζμεντ.

Μορφές άτυπης επικοινωνίας	Άνδρες>	Γυναίκες>	Το ίδιο
Σφίξιμο χεριού			
Κλείσιμο ματιού			
Αγκάλιασμα			
Θερμό χαμόγελο			
Γκριμάτσες			
Χασμουρητό			
Ειρωνικό χαμόγελο			
Κοίταγμα στα μάτια			
Το ένα πόδι πάνω στο άλλο			

«Σεξουαλική παρενόχληση»

Σχεδιασμός: Ξ. Φουλίδη

Στόχος

Να μελετηθεί πώς αντιμετωπίζουν οι σπουδαστές/-τριες το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο. Θεωρούν ότι είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα, που οι ίδιοι/-ες το έχουν αντιμετωπίσει ή φοβούνται ότι θα το αντιμετωπίσουν στο μέλλον;

Διαδικασία

Ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

Διάρκεια

Περίπου 20 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

α) Για τις ανοιχτές ερωτήσεις: Καταγράψτε όλες τις απαντήσεις που έδωσαν οι σπουδαστές/-τριες. Προσπαθήστε να τις ομαδοποιήσετε και να κάνετε κατηγορίες. Σημειώστε τις συχνότητες στις οποίες εμφανίζονται οι απαντήσεις: α) όλου του δείγματος, και β) χωριστά των αγοριών και των κοριτσιών, σε κάθε κατηγορία. Στις απαντήσεις που οι εκπαιδευόμενοι/-ες περιγράφουν τις απόψεις τους, εντοπίστε τις πιο χαρακτηριστικές και καταγράψτε τις.

β) Για τις κλειστές ερωτήσεις: Καταγράψτε τη συχνότητα με την οποία εμφανίζονται οι απαντήσεις: α) όλου του δείγματος, και β) χωριστά των ανδρών και των γυναικών, σε κάθε κατηγορία της κλειστής ερώτησης.

Περιγράψτε με λόγια τι βρίσκετε. Υπάρχει μια γενική τάση στις απόψεις της τάξης; Υπάρχουν διαφορές; Τι είδους; Ανάμεσα σε ποιες ομάδες σπουδαστών/-τριών; Εντοπίζετε διαφορές ανάμεσα στον τρόπο με τον οποίο οι σπουδαστές και οι σπουδάστριες βιώνουν τη σεξουαλική παρενόχληση; Πού θα αποδίδετε τις διαφορές που εντοπίσατε;

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Χωρίστε τους/τις σπουδαστές/-τριες σε ομάδες και αναθέστε σε κάθε ομάδα να επεξεργαστεί μια ερώτηση του ερωτηματολογίου και να παρουσιάσει τα αποτελέσματά της. Συζητήστε μαζί τους τα ευρήματα, αφού μελετήσετε όμως προσεκτικά εσείς οι ίδιοι/-ες

τα αποτελέσματα αυτά. Σχεδιάστε έναν πρόχειρο κατάλογο με ερωτήματα που θα συζητηθούν. Πώς ερμηνεύουν οι σπουδαστές/-τριες τα ευρήματα;

Φύλλο Εργασίας
«Σεξουαλική παρενόχληση»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Τι νομίζεις ότι είναι η σεξουαλική παρενόχληση;

.....
.....
.....

2. Γνωρίζεις κάποιο περιστατικό σεξουαλικής παρενόχλησης;

.....
.....
.....

3. Γιατί θεωρείς ότι είναι κατακριτέο;

.....
.....
.....

4. Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στον εργασιακό χώρο σου
όσον αφορά στην απόδοση;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Τι είδους διαφορές;

.....
.....
.....

Πού νομίζεις ότι οφείλονται οι διαφορές αυτές;

.....
.....
.....

5. Πόσο συμφωνείς με τα παρακάτω; Διάβασε προσεκτικά και βάλε σε κύκλο τον αριθμό που νομίζεις ότι ταιριάζει.

(1= συμφωνώ απόλυτα, 2= συμφωνώ, 3=δεν έχω γνώμη, 4= διαφωνώ, 5= διαφωνώ απόλυτα)

Οι εργαζόμενες κρίνονται από την εξωτερική τους εμφάνιση	1 2 3 4 5
Οι εργαζόμενες, επειδή οι εργοδότες τους παρέχουν εργασία, πρέπει να ανέχονται αγκάλιασμα, άγγιγμα των προϊσταμένων ή/και εργοδοτών	1 2 3 4 5
Οι εργαζόμενες, επειδή οι εργοδότες τους παρέχουν εργασία, πρέπει να ικανοποιούν τις σεξουαλικές προτιμήσεις προϊσταμένων ή/και εργοδοτών	1 2 3 4 5
Οι εργαζόμενες, επειδή οι εργοδότες τους παρέχουν εργασία, πρέπει να ανέχονται κάθε λεκτικό σχόλιο, υπονοούμενο προϊσταμένων ή/και εργοδοτών	1 2 3 4 5
Οι σεξουαλικές παρενόχλησεις είναι μια έκφραση της εχθρότητας και επιθετικότητα.	1 2 3 4 5
Τα θύματα της σεξουαλικής παρενόχλησης στιγματίζονται	1 2 3 4 5

6. Ποιες νομίζεις ότι οι σημαντικότερες συνέπειες της σεξουαλικής παρενόχλησης; (Σημείωσε το κουτάκι που νομίζεις ότι ταιριάζει)

οικονομικές

ψυχικές

σωματικές

Γιατί; Εξήγησε σύντομα

.....
.....
.....

7. Ποια στάση απαιτείται να υιοθετήσουν οι εργαζόμενες για να προφυλαχθούν;
(Σημείωσε το κουτάκι που νομίζεις ότι ταιριάζει)

αδιαφορία

πρόληψη

καταγγελία

συζήτηση με τους/τις συναδέλφους

Άλλο (εξήγησε).....

8. Γιατί θεωρείς ότι είναι αποτελεσματικά μέτρα που επέλεξες;

.....
.....
.....

«Οικογενειακή ζωή: πατρότητα – μητρότητα»⁹

Σχεδιασμός: Δ. Σακκά & Β. Δεληγιάννη-Κουιμτζή

Στόχος

Να μελετηθούν οι αναπαραστάσεις των σπουδαστών/-τριών για την πατρότητα και τη μητρότητα.

Διαδικασία

Οι σπουδαστές/-τριες συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο στην τάξη.

Διάρκεια

Περίπου 15-20 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Συγκεντρώστε τις λέξεις με τις οποίες οι σπουδαστές/-τριες χαρακτηρίζουν τον πατέρα και τη μητέρα. Ποιες είναι οι λέξεις που συναντήσατε πιο συχνά; Βρείτε το ποσοστό των σπουδαστών/-τριών που επέλεξαν τις συχνές αυτές λέξεις.

Συγκεντρώστε σε ένα κατάλογο τις σημασίες που αποδίδουν οι σπουδαστές/-τριες στον όρο «πατρότητα» και, στον όρο «μητρότητα». Βρείτε τις πιο συχνές σημασίες.

Συγκεντρώστε σε ένα κατάλογο τις δραστηριότητες που συνδέουν οι σπουδαστές/-τριες με την πατρότητα και τη μητρότητα. Βρείτε τις δραστηριότητες που συνέδεσαν οι περισσότεροι/ες σπουδαστές/-τριες με την κάθε έννοια.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Ζητήστε από ομάδες σπουδαστών/τριών να καταγράψουν τα δεδομένα, να βρουν τις συχνότητες και να φτιάξουν τις λίστες. Συζητήστε με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες πώς βλέπουν την πατρότητα και τη μητρότητα. Ζητήστε τους τις εμπειρίες τους από τη δική τους οικογένεια. Τι είδους γονείς θα ήθελαν οι ίδιοι/ες να γίνουν; Τι νομίζουν ότι πρέπει να αλλάξει στον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αντιμετωπίζει τους γονεϊκούς ρόλους;

Ζητήστε από κάποιον/-α σπουδαστή/-τρια να κρατήσει πρακτικά της συζήτησης και να καταγράψει τις διάφορες απόψεις που θα ακουστούν. Καταγράψτε επίσης τις αντιδράσεις των ανδρών και των γυναικών κατά τη διάρκεια της συζήτησης.

⁹ Βλ. Δεληγιάννη-Κουιμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *Εφηβικές Ταυτότητες Φύλου: Διερευνώντας τον Παράγοντα Φύλο στο Σχολικό Πλαίσιο. Εγχειρίδιο με Ερευνητικά Εργαλεία για Εκπαιδευτικούς*, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, Αθήνα, σ. 47.

Φύλλο Εργασίας
«Οικογενειακή ζωή: πατρότητα – μητρότητα»¹⁰

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Διαβάστε προσεκτικά τον παρακάτω κατάλογο λέξεων και διαλέξτε τρεις από αυτές, που νομίζετε ότι περιγράφουν καλύτερα

συναισθηματικός/-ή	ανεξάρτητος/ - η	αόρατος/-η	τρυφερός/-ή
άνετος/-η	αυστηρός/-ή	καταπιεσμένος/-η	θερμός/-ή
ανοργάνωτος/-η	ανοιχτός/-ή	αποτελεσματικός/-ή	ταπεινόφρων
δραστήριος/-α	εξαρτημένος/ -η	ορατός/-ή	ευαίσθητος/-η
μητρικός/-ή	ανασφαλής	καταπιεστικός/ -ή	ικανός/-ή
ανταγωνιστικός/-ή	ικανός/-ή	έμπιστος/-η	επιδέξιος/-α
διστακτικός/-ή	παντοδύναμος/-η	ανεκτικός/-ή	ψυχρός/-ή

α) τον πατέρα

1η λέξη.....

2η λέξη

3η λέξη

β) τη μητέρα

1η λέξη

2η λέξη.....

3η λέξη

¹⁰ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σ. 48.

2α) Τι σημαίνει για σας ο όρος πατρότητα;

.....
.....
.....
.....

2β) Τι σημαίνει για σας ο όρος μητρότητα;

.....
.....
.....
.....

3. Γράψτε μερικές δραστηριότητες που συνδέονται κατά τη γνώμη σας με:

α) την πατρότητα

.....
.....
.....
.....

β) τη μητρότητα

.....
.....
.....
.....

«Το δίλημμα (1 & 2)»¹¹

Σχεδιασμός: Δ. Σακκά & Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή

Στόχος

Στόχος των δραστηριοτήτων που ακολουθούν είναι να μελετηθεί: α) ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνδέουν την έννοια της φροντίδας με το ένα ή το άλλο φύλο, β) ο τρόπος με τον οποίο επεξεργάζονται την έννοια της πατρότητας, και γ) τα επιχειρήματα με τα οποία οι άνδρες και οι γυναίκες προσπαθούν να βρουν λύσεις σε διλήμματα που προκύπτουν από συγκρούσεις ανάμεσα στην οικογενειακή και την επαγγελματική ζωή.

Διαδικασία

Ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να διαβάσουν προσεκτικά τα δεδομένα της κάθε ιστορίας και μετά να απαντήσουν στα ερωτήματα που ακολουθούν.

Διάρκεια

30 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Η λύση της ιστορίας και οι υπόλοιπες απαντήσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν. Συγκεντρώστε τα ποσοστά των απαντήσεων σε κάθε κατηγορία. Συγκεντρώστε τα ποσοστά των ανδρών και των γυναικών χωριστά.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία στην τάξη

α) Μετά την ανάλυση ανακοινώστε τα αποτελέσματα στην τάξη. Συζητήστε με τους/τις σπουδαστές/-τριες τις εικόνες πατρότητας που εντοπίστηκαν. Καταγράψτε τη γνώμη τους: γιατί νομίζουν ότι τα αποτελέσματα έχουν τη συγκεκριμένη μορφή; Γιατί απάντησαν με το συγκεκριμένο τρόπο; Νομίζουν ότι αλλάζουν οι εικόνες της μητρότητας και της πατρότητας στην εποχή μας; Βρείτε και συστήστε τους να διαβάσουν κείμενα λογοτεχνίας, όπου συναντά κανείς διαφορετικές μορφές για την πατρότητα και τη μητρότητα και όπου οι πρωταγωνιστές αντιμετωπίζουν παρόμοια διλήμματα.

β) Φτιάξτε μαζί με τους/τις σπουδαστές/-τριες και άλλα παρόμοια διλήμματα.

¹¹ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σ. 51.

Φύλλο εργασίας
«Το δίλημμα (1)»¹²

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

Τα πρόσωπα

1. Η Ελένη, 30 ετών, πτυχιούχος, εργάζεται σε μεγάλη εταιρεία, παντρεμένη, μητέρα του Πέτρου που είναι 3 ετών και πηγαίνει στον Παιδικό Σταθμό κάθε μέρα.

2. Ο Γιώργος, 32 ετών, σύζυγος της Ελένης και πατέρας του Πέτρου, πτυχιούχος, Διευθυντής Επιχείρησης.

Η ιστορία

Είναι πρωί, ο Γιώργος έχει ήδη φύγει για τη δουλειά του. Η Ελένη ετοιμάζεται και αυτή να φύγει: σήμερα είναι μεγάλη μέρα για την ίδια, θα συζητήσει με τους προϊσταμένους της την προαγωγή της. Όταν πηγαίνει να ξυπνήσει τον Πέτρο διαπιστώνει ότι έχει πυρετό. Φωνάζει τη φίλη της την παιδίατρο από το διπλανό διαμέρισμα, για να τον εξετάσει. Η γιατρός την καθησυχάζει, πρόκειται μόνο για ένα κρουολόγημα. Η Ελένη πρέπει να βρει κάποιον να κρατήσει τον Πέτρο όσο αυτή θα λείπει. Έχει μεγάλη αγωνία, γιατί πρόκειται για σημαντική μέρα για την ίδια. Τηλεφωνεί στη μητέρα της, η οποία όμως λείπει, προσπαθεί να βρει τη μπίμπι-σίτερ, αλλά είναι απασχολημένη αλλού. Η αγωνία της μεγαλώνει, πρέπει οπωσδήποτε να φύγει. Μη βρίσκοντας άλλη λύση, τηλεφωνεί στο Γιώργο, στη δουλειά του. Η γραμματέας του της λέει ότι είναι σε συνεδρίαση, αλλά η Ελένη της ζητά να τον διακόψει. Τελικά ο Γιώργος έρχεται στο τηλέφωνο.

Η συζήτηση ξεκινά κάπως έτσι:

-Γεια σου Γιώργο, με συγχωρείς που σε διέκοψα....

¹² Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σσ. 52-53.

1. Συνεχίστε την ιστορία, ώσπου να βρεθεί η τελική λύση.

.....
.....
.....
.....

2. Τι θα κάνατε, αν ήσασταν στη θέση:

α) του πατέρα

.....
.....
.....

β) της μητέρας

.....
.....
.....

γ) Γιατί;

.....
.....
.....

3. Τι νομίζετε ότι πρέπει να γίνει; Ποιο είναι το σωστό; Γιατί;

.....
.....
.....

4. Αν ήσασταν το παιδί, τι θα θέλατε να κάνει α) ο πατέρας, β) η μητέρα;

.....
.....
.....

Φύλλο Εργασίας¹³

«Το δίλημμα (2)»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

Τα πρόσωπα

1. Η Μαρία: 18 ετών, φοιτήτρια. Μένει με τους γονείς της.

2. Ο Νίκος: 24 ετών, μεταπτυχιακός φοιτητής. Μένει μόνος του, οι γονείς του ζουν σε άλλη πόλη.

Η ιστορία

Η Μαρία και ο Νίκος έχουν μια σχέση που διαρκεί 18 μήνες. Είναι αρκετά ελεύθεροι, περνούν ωραία και απολαμβάνουν τη φοιτητική ζωή. Κάνουν διάφορα σχέδια για το μέλλον, ο Νίκος θέλει να κάνει καριέρα και η Μαρία σχεδιάζει να συνεχίσει τις σπουδές της στο εξωτερικό. Κάποια στιγμή η Μαρία ανακαλύπτει ότι είναι έγκυος. Συναντιέται με τον Νίκο για να του το πει.

Η συζήτηση ξεκινά κάπως έτσι:

- Ξέρεις Νίκο, συμβαίνει κάτι.....

1. Συνεχίστε το διάλογο και την ιστορία, ώσπου να βρεθεί λύση και να παρθούν αποφάσεις.

.....
.....
.....
.....

¹³ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σσ. 54-55.

2. Τι νομίζετε ότι θέλει η Μαρία;

.....
.....
.....
.....

3. Τι νομίζετε ότι θέλει ο Νίκος;

.....
.....
.....
.....

4. Πώς θα αντιδράσουν οι γονείς της Μαρίας;

.....
.....
.....
.....

5. Πώς θα αντιδράσουν οι γονείς του Νίκου;

.....
.....
.....
.....

6. Τι νομίζετε ότι πρέπει να κάνουν στο τέλος οι πρωταγωνιστές και οι οικογένειές τους;
Ποιο είναι το σωστό, αυτό που πρέπει να γίνει;

.....
.....
.....
.....

7. Γιατί; Εξηγήστε την άποψή σας.

.....

.....

.....

.....

Στόχος

Με τη μικρή αυτή έρευνα επιδιώκεται να διαπιστωθεί η πιθανή υιοθέτηση από σπουδαστές/-τριες παραδοσιακά προσδιορισμένων γονεϊκών ρόλων, η πιθανή αλλαγή στάσεων και αναπαραστάσεων απέναντι στους ρόλους αυτούς, καθώς και η σύνδεση του ενός ή του άλλου φύλου με τις συμπεριφορές της φροντίδας και διαπαιδαγώγησης του παιδιού.

Διαδικασία

Ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να γράψουν ένα κείμενο με θέμα: «Εγώ ως γονιός» μέσα στην τάξη, διευκρινίζοντάς τους ότι πρέπει να φανταστούν τους εαυτούς τους ως μελλοντικούς γονείς και να τους περιγράψουν. Οι οδηγίες πρέπει να περιορίζονται στα απολύτως απαραίτητα (π.χ. διάρκεια) και να μην επεκτείνονται σε λεπτομέρειες, για να μη θιγεί ο αυθορμητισμός.

Διάρκεια

30-45 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Διαβάστε το κάθε κείμενο προσεκτικά. Η μέθοδος ανάλυσης είναι η ανάλυση περιεχομένου, η οποία μπορεί να ακολουθήσει τους παρακάτω άξονες/κατηγορίες:

- Έμφαση στην παροχή φροντίδας προς το παιδί
 - (α) κάλυψη καθημερινών αναγκών
 - (β) ψυχολογική/ συναισθηματική στήριξη
 - (γ) φροντίδα για την υγεία, την ασφάλεια, το μέλλον
- Έμφαση στην ενασχόληση με το παιδί κατά τον ελεύθερο χρόνο
- Έκφραση συναισθημάτων
- Παρουσίαση του γονεϊκού ρόλου ως άσκηση ελέγχου
- Περιγραφή της πατρότητας ως εξουσίας
- Άσκηση του πατρικού ρόλου από απόσταση
- Περιγραφή σχέσεων γονέα-παιδιού:
 - (α) αυταρχικό μοντέλο

¹⁴ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σσ. 62-63.

(β) δημοκρατικό μοντέλο

-Ο εργαζόμενος γονέας (πατέρας ή μητέρα)

-Οι σχέσεις των γονέων στην οικογένεια:

(α) σχέσεις συνεργασίας

(β) σχέσεις εξουσίας και υποταγής

Συγκεντρώστε τα κομμάτια των κειμένων που υπάγονται στην κάθε κατηγορία και μετρήστε τη συχνότητα εμφάνισης της κάθε κατηγορίας. Τι προκύπτει; Καταγράψτε την κυρίαρχη εικόνα: (α) του πατέρα, και (β) της μητέρας, έτσι όπως εμφανίζεται στα κείμενα. Διαφέρουν μεταξύ τους οι ρόλοι του πατέρα και της μητέρας στην οικογένεια, έτσι όπως περιγράφονται από τους σπουδαστές και τις σπουδάστριες αντίστοιχα; Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους σπουδαστές και τις σπουδάστριες ως προς το πώς βλέπουν το ρόλο του άλλου φύλου στην οικογένεια; Ερμηνεύστε τα αποτελέσματά σας.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία στην τάξη

Ανακοινώστε τα αποτελέσματα της έρευνας στην τάξη και οργανώστε συζήτηση με τους σπουδαστές και τις σπουδάστριες για τους ρόλους των φύλων στην οικογένεια και ειδικότερα για το ρόλο των γονέων.

Αναθέστε σ' αυτούς/-ές να διαβάσουν παλιά και νέα κείμενα της Νεότερης Ελληνικής Λογοτεχνίας και να καταγράψουν τον τρόπο με τον οποίο φαίνεται να διαμορφώνονται στα κείμενα αυτά διαχρονικά οι γονεϊκοί ρόλοι στην ελληνική οικογένεια.

Ζητήστε να καταγράψουν τις εμπειρίες των γονιών τους ή τις πιθανές δικές τους εμπειρίες.

Τέλος, συζητήστε μαζί τους πώς ήταν τα πράγματα παλιά και πώς σήμερα.

«Οι προσδοκίες των γονιών»¹⁶

Σχεδιασμός: Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή

Στόχος

Επιχειρείται να διερευνηθεί τι επιθυμούν οι σπουδαστές/-τριες ως (μελλοντικοί) γονείς για τα παιδιά τους.

Διαδικασία

Ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο μέσα στην τάξη.

Διάρκεια

10 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Συγκρίνετε τις προσδοκίες των (πιθανώς μελλοντικών) γονέων (α) για τα αγόρια τους, και (β) για τα κορίτσια τους. Συγκρίνετε τις προσδοκίες των (πιθανώς μελλοντικών) πατέρων και μητέρων. Υπάρχουν διαφορές;

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία στην τάξη

Παρουσιάστε στην τάξη τα αποτελέσματα της διερεύνησης.

Συζητήστε με τους/τις σπουδαστές/-τριες για τις πιθανές διαφορές ανάμεσα στις προσδοκίες των γονέων τους από τους/τις ίδιους/-ες και στις δικές τους (πιθανές) προσδοκίες από τα παιδιά τους.

¹⁶ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σ. 80.

Φύλλο Εργασίας¹⁷
«Οι προσδοκίες των γονιών»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Τι επιθυμείτε/θα επιθυμούσατε να κάνουν τα παιδιά σας, αν αυτά είναι/ήταν αγόρια;
(1 = πάρα πολύ, 2= πολύ, 3= αρκετά, 4= μάλλον, 5= καθόλου)

Να φοιτήσουν σε Πανεπιστήμιο ή ΑΕΙ	1	2	3	4	5
Να φοιτήσουν σε Ιδιωτική Σχολή	1	2	3	4	5
Να φοιτήσουν σε Τεχνική Σχολή	1	2	3	4	5
Να μάθουν μια τέχνη	1	2	3	4	5
Να βρουν δουλειά	1	2	3	4	5

2. Τι επιθυμείτε/θα επιθυμούσατε να κάνουν τα παιδιά σας, αν αυτά είναι/ήταν κορίτσια;
(1= πάρα πολύ, 2= πολύ, 3= αρκετά, 4= μάλλον, 5= καθόλου)

Να φοιτήσουν σε Πανεπιστήμιο ή ΑΕΙ	1	2	3	4	5
Να φοιτήσουν σε Ιδιωτική Σχολή	1	2	3	4	5
Να φοιτήσουν σε Τεχνική Σχολή	1	2	3	4	5
Να μάθουν μια τέχνη	1	2	3	4	5
Να βρουν δουλειά	1	2	3	4	5

¹⁷ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σσ. 81-82.

3. Τι επάγγελμα θέλετε/θα θέλατε να κάνουν τα παιδιά σας αν αυτά είναι/ήταν αγόρια;
(1 = πάρα πολύ, 2= πολύ, 3= αρκετά, 4= μάλλον, 5= καθόλου)

Ένα επιστημονικό επάγγελμα	1	2	3	4	5
Να γίνουν δημόσιοι υπάλληλοι	1	2	3	4	5
Να γίνουν ειδικευμένοι τεχνίτες	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει οικονομική άνεση					
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει ελεύθερο χρόνο	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους δίνει την ευκαιρία να ασχολούνται με την οικογένειά τους	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει οικονομική εξασφάλιση	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τα ευχαριστεί ανεξαρτήτως απολαβών	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει οικονομική ανεξαρτησία	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τα φέρνει σε επαφή με ανθρώπους	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα προσφοράς προς το κοινωνικό σύνολο	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα καριέρας	1	2	3	4	5

4. Τι επάγγελμα θέλετε/θα θέλατε να κάνουν τα παιδιά σας αν αυτά είναι/ήταν κορίτσια;
(1 = πάρα πολύ, 2= πολύ, 3= αρκετά, 4= μάλλον, 5= καθόλου)

Ένα επιστημονικό επάγγελμα	1	2	3	4	5
Να γίνουν δημόσιοι υπάλληλοι	1	2	3	4	5
Να γίνουν ειδικευμένοι τεχνίτες	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει οικονομική άνεση					
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει ελεύθερο χρόνο	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους δίνει την ευκαιρία να ασχολούνται με την οικογένειά τους	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει οικονομική εξασφάλιση	1	2	3	4	5

Ένα επάγγελμα που θα τα ευχαριστεί ανεξαρτήτως απολαβών	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τους προσφέρει οικονομική ανεξαρτησία	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα που θα τα φέρνει σε επαφή με ανθρώπους	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα προσφοράς προς το κοινωνικό σύνολο	1	2	3	4	5
Ένα επάγγελμα καριέρας	1	2	3	4	5

«ΣΧΕΣΕΙΣ»¹⁸

Σχεδιασμός: Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Δ. Σακκά

Στόχος

Να διερευνηθούν οι τρόποι τους οποίους οι σπουδαστές/-τριες επιλέγουν για να δημιουργήσουν σχέσεις με το άλλο φύλο, η εικόνα του ιδανικού «άλλου» που έχουν στο μυαλό τους για τη σύναψη των σχέσεων αυτών, καθώς και οι δραστηριότητες τις οποίες συνδέουν με τις σχέσεις αυτές. Επίσης, να εντοπιστούν και διευκρινιστούν διαφορές ανάμεσα στους σπουδαστές και τις σπουδάστριες.

Διαδικασία

Ζητήστε από τους/τις σπουδαστές/-τριες να συμπληρώσουν το Φύλλο Εργασίας μέσα στην τάξη.

Διάρκεια

30-45 λεπτά

Ιδέες για ανάλυση

Διαβάστε τα κείμενα και προσπαθήστε να εντοπίσετε συχνότητες στις παρακάτω κατηγορίες:

I. Το ιδανικό πρότυπο(ο ιδανικός φίλος/η ιδανική φίλη)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Ηλικία (ίδια, μεγαλύτερη, δεν αναφέρεται).
2. Σωματικά χαρακτηριστικά (ωραίο σώμα, ωραίο πρόσωπο κ.λπ.).
3. Χαρακτηριστικά συμπεριφοράς (ομοιότητα –ταιριάζουμε-, ευγένεια, χιούμορ, φιλοτιμία, εξυπνάδα, συζητήσιμος/-η, καλός χαρακτήρας κ.λπ.).
4. Συμπεριφορά στη σχέση (στοργικός/ή -με προσέχει- με κατανόηση).
5. Έμφαση (στην ομορφιά, στο χαρακτήρα, στη συμπεριφορά).
6. Κοινωνική αποδοχή (η παρέα αποδέχεται τη σχέση).

¹⁸ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σσ. 83-84.

II. Το πρότυπο προς αποφυγή

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Συμπεριφορές (οξύθυμος/-η, νευρικός κ.λπ.)

III. Βιώματα στο πλαίσιο της ιδανικής σχέσης

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ/ΣΥΝΘΗΚΕΣ

1. Κάλυψη συναισθηματικών αναγκών (αγάπη/ενδιαφέρον, κατανόηση)..
2. Κάλυψη συντροφικών αναγκών (παρέα / διασκέδαση, στήριξη).
3. Σεξουαλικές ανάγκες (αναφορά με υπονοούμενα).
4. Πώς νοιώθει (περιγραφή συναισθημάτων, π.χ.: ευτυχισμένος/-η, περνάει ωραία κ.λπ.).
5. Πού έγινε η γνωριμία.
6. Ενδιαφέρον για την προοπτική της σχέσης (να κρατήσει).

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία στην τάξη

Την ανάλυση είναι δυνατόν να την αναλάβουν ομάδες σπουδαστών και σπουδαστριών. Αναθέστε σε μικτές ως προς το φύλο ομάδες να αναλύσουν τα κείμενα των συμφοιτητών/-τριών τους. Ζητήστε τους να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα στην τάξη. Προκαλέστε μια συζήτηση για τις σχέσεις των δύο φύλων. Με ποια κριτήρια επιλέγουν οι άντρες και οι γυναίκες; Τι είναι σημαντικό στην επιλογή; Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ο/η ιδανικός/ή σύντροφος; Μήπως εξακολουθούμε να αναπαράγουμε και σήμερα ακόμη παραδοσιακούς ρόλους και συμπεριφορές των φύλων με τις επιλογές μας;

«Οι άνδρες και οι γυναίκες στην κοινωνία»²⁰

Σχεδιασμός: Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Σ. Ζιώγου

Στόχοι

Να διερευνηθούν: (α) οι απόψεις σπουδαστών και σπουδαστριών για τις σχέσεις και τη θέση των ανδρών και των γυναικών στην κοινωνία, και (β) οι γνώσεις τους όσον αφορά τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή και την αγορά εργασίας, την ισότητα στη νομοθεσία και το επίπεδο προσωπικής ελευθερίας.

Διαδικασία

Ζητήστε από τους σπουδαστές/-τριες να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο μέσα στην τάξη.

Διάρκεια

Περίπου 20 λεπτά.

Ιδέες για ανάλυση

Φροντίστε να γνωρίζετε τις σωστές απαντήσεις για κάθε υποερώτηση. Μετρήστε πόσοι σπουδαστές, πόσες σπουδάστριες και πόσα άτομα στο σύνολο απαντούν σωστά σε κάθε υποερώτηση. Υπολογίστε το ποσοστό επί τοις % του συνόλου των σπουδαστών/-τριών, όλου του δείγματος που γνωρίζει τη σωστή απάντηση.

Συμπεριλάβετε τα ευρήματά σας σε πίνακες. Σχολιάστε τα αποτελέσματα. Ποια είναι η εικόνα των σπουδαστών/-τριών για τη θέση των ανδρών και των γυναικών στην ελληνική κοινωνία; Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες; Γιατί συμβαίνει αυτό; Ερμηνεύστε τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας.

Ιδέες για παραπέρα επεξεργασία

Αναθέστε στους/στις σπουδαστές/-τριες να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τη νομοθεσία της ισότητας στην οικογένεια και την εργασία και να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Ζητήστε τους να επεξεργαστούν τα ερωτηματολόγια και να ανακοινώσουν τα αποτελέσματά τους. Οργανώστε συζήτηση με θέμα την ισότητα των φύλων ως στοιχείο της Δημοκρατίας.

²⁰ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σσ. 127-128.

Φύλλο Εργασίας²¹

«Οι άνδρες και οι γυναίκες στην κοινωνία»

Φύλο:.....

Ηλικία:.....

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα:.....

Ειδικότητα:.....

1. Ποια νομίζετε ότι είναι τα ποσοστά των γυναικών που συμμετέχουν στα παρακάτω σώματα ή θέσεις; Επισημαίνουμε ότι δε μας ενδιαφέρει η ακρίβεια των αριθμών, αλλά η προσωπική σας εκτίμηση.

	% Γυναικών
Μέλη της Βουλής	
Μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου	
Μέλη του Αρείου Πάγου	
Καθηγήτριες Πανεπιστημίου	
Πρεσβευτές	
Διοικητές αστυνομικών Τμημάτων	

2. Τι λέει ο νόμος για τα παρακάτω θέματα; Ακόμη και αν δε γνωρίζετε, παρακαλούμε να υποθέσετε.

(1=ναι πάντα 2= όχι ποτέ 3= δε γνωρίζω)

Οι γυναίκες προστατεύονται νομικά από τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας	1	2	3
Δεν είναι παράνομο να απολύεται μια έγκυος γυναίκα επειδή παίρνει συχνά άδεια για να επισκεφτεί το γυναικολόγο	1	2	3
Δεν είναι παράνομο να απολύεται μια γυναίκα επειδή είναι έγκυος	1	2	3
Είναι νόμιμο να προκηρύσσεται μια θέση εργασίας μόνο για το ένα φύλο	1	2	3
Οι γυναίκες δικαιούνται άδεια μητρότητας	1	2	3

²¹ Βλ. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. & Σακκά, Δ. (2007), *ό.π.*, σ. 131.

Οι άντρες δικαιούνται άδεια πατρότητας	1	2	3
--	---	---	---

3. Ποια νομίζετε ότι είναι η θέση του νόμου για τα παρακάτω θέματα που αφορούν σε διάφορες πτυχές της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής; Μας ενδιαφέρει κυρίως η εντύπωση που έχετε σχηματίσει και όχι τόσο οι γνώσεις σας για τους ελληνικούς νόμους.

(1=ισχύει, 2=δεν ισχύει, 3=δε γνωρίζω)

Δεν είναι νόμιμο να χρησιμοποιεί βία ένας άνδρας εναντίον της γυναίκας του	1	2	3
Ο σύζυγος μπορεί να απαγορεύσει στη γυναίκα του να εργαστεί	1	2	3
Μια γυναίκα διατηρεί υποχρεωτικά το επώνυμό της μετά το γάμο	1	2	3
Η γυναίκα διατηρεί όλη την περιουσία της στο όνομά της μετά το γάμο	1	2	3
Η γυναίκα διατηρεί υποχρεωτικά την κηδεμονία των παιδιών μετά το διαζύγιο	1	2	3